

Ljubljanski ZVON

Leposloven in znanstven list.

Izdajatelj:

Janko Kersnik, Fr. Levec, Jos. Stritar, dr. Ivan Tavčar.

LETO III.

V LJUBLJANI, 1. MAJA 1883.

ŠTEV. 5.

Najlepši dan.

Romanca.

a póstelji smrtni kralj Boris leži;
Od stolnega mesta do zadnje vasi
Vès národ zanj moli, mu zdravja želí.

V kraljévem tam vrtu cvetíca cvetè,
Krasnejše kraljičine Boris ne vé,
Snubé jo vazáli njegovi trijé.

Da zadnjič od njih se še zdaj poslovi,
Kralj Boris vazale pokliče vse tri,
Pa zbranim pred sábo takó govori:

„Káj pravim vam, zvesti mi vitezi ví?
Teló mi zapuščajo zadnje moči
Ter skóro na véke zatisnem oči.“

„Ko v sanjah življenje jaz gledam sedáj,
Življenje minúlo, prebito nekđáj,
Ki več se nikdár ne povrne nazáj:“

„S sladkostmi napajal sem žejne željé —
Jedinega vender najlepšega dné
Z veseljem se zdaj mi spomina srcé.

„Kateri pové mi najlepši ta dán,
Najlepši, ki sam je s tolažbo obdán —
Še dáles moj srečni naj zet bo izbrán!“ —

Približa zdaj kralju se prvi vazál,
Globóko pred njim se prikloni do tál,
Z obličja žar upa mu sije svetál.

„Najlepši je tēbi pač dan bil takrát,
Ko združil z nevesto te prstan je zlát,
Ko s krono si venčan ž njo vračal se v grad!“

Kralj brado pogládi si sivo na tó,
Čestito po sobi obrne okó,
A vitezu prvemu pravi takó:

„Na zlati s kraljico prelepo moj brák
Spomin mi je v srci še vedno sladák —
A krona kraljéva, to slém je težák!“

„In torej, kar zdaj le govoril si tí,
V življenji najlepši dan mojem tó ní —
Začetek je tisoč bridkostij, skrbíj!“

Približa zdaj kralju se drugi vazál,
Globóko pred njim se prikloni do tál,
Z obličja žar upa mu sije svetál.

„Najlepši, najslávnejši tvoj je bil dán,
Ko boj je na meji bil ljuti končán,
Sovražnik pa kléti porážen, poklán;“

„Ko z lóvorjem venčan si hitel domóv
Pozdrávljen od tisoč preburnih glasóv,
Ko démant ti v kroni blestél se je nóv!“

Kralj brado pogládi si sivo na tó,
In tèmno po sobi obrne okó,
A vitezu drugemu pravi takó:

„Kakó bi najlepši bil dán mi le-tá,
Ko meč moj brez mére rodil je solzá?
Krváve té slave srcé se kesá!“

Približa zdaj kralju se tretji vazál,
Globóko pred njim se prikloni do tál,
Z obličja žar upa mu sije svetál.

„V tlačánstva verigah tvoj ječal je ród,
Usmilil si ti se zatrtih sirót —
Svo bóde poklonil si dar mu, gospod!“

„Ni tó li najsvétlejša tvoja krepóst,
In v tvojem življenji najslajša radóst? —
Pri kraji je tvojega sluge modróst!“

Kralj Boris pogládi si brado na tó
In solzno po sobi obrne okó,
A vitezu tretjemu stisne rokó.

Kraljičino lépo za ženo mu dá,
Molčé blagoslovi še zadnjič obá —
Najlepši mu dan je pogódil pač tá!

Gorázd.

Cyclamen.

Roman.

Spisal Janko Kersnik.

(Dalje.)

Je li to Vaš odgovor?“ vpraša on po tihem.
„Ali umete ta jezik, ta razgovor? Saj ne veste, kakov pomen ima vijolica!“ deje ona šegavo ter mu pogleda od strani v vroče lice.

„Res, da ne,“ hiti doktor; „tudi nisem mislil na pomen vijole nego samo na to, da ste mi podali zdaj to cvetko.“

Elza je malomarno pulila široki svilnati trak ob svojem šopu, in naglo dvakrat zaporedom ozrla se v Hrasta; pa vselej je imel pogled nekaj resnega, celó ognjenega. Ko bi ja bil kdo strogo opazoval in ko bi bil imel dovolj psihologičnega iskustva: nehoté bi se mu bil moral vriniti spomin na mačko, ki ima onemoglo miš pred seboj ter se igra z njo. Pa doktor ni vedel, da je on ta miš. Hotel je ponoviti svoje vprašanje, a v tem trenutku je prišel Megla ter odpeljal guvernanto v sredo dvorane. Doktor je ostal sam ter igral si s pahljačo, katero je bila njegova plesalka na stolu pustila.

Ne daleč od njega sta sedela Boletova gospa in plesalec Meden. Njijin razgovor ni bil posebno živahen, kajti Meden v obče ni bil spreten družbenik, Boleška pa je svojo pozornost obračala bolj tja, kjer sta sedela Hrast in Elza. In vedela je dobro, kaj se godi med onima; kajti ženske imajo v vsem, kar jih le količkaj zanima, boljši dar opazovanja nego mož.

Boletova gospa ni bila koketna; nikdo jej ni mogel v tem oziru kaj slabega očitati; pa jezilo jo je, da se doktor toliko bavi z guvernanto in da je, kakor je bila ona prepričana, — v istini zaljubljen v Elzo. Uzrok te nejevolje pa ni bila ljubosumnja, nego razžaljeno samoljubje. Prej se je doktor Hrast, ki je bil jeden prvih osob tu v trgu in morda v družbenem oziru prvi izmed vseh, sukal osobito okoli nje, in do denšnjega dne je bil na vsaki čitalnični

veselici njen plesalec pri kotiljonu; zdaj pa si ga je po polnem osvojila njena guvernantka. Zdelo se jej je, kakor bi bila nekako smešna postala, in da se jej rogajo na tihem druge gospe in gospodičine, katere tudi drugikrat niso smele posebnih milostij pričakovati od doktorja.

Skušala je prikriti in zatreti svojo nejevoljo; a to ni bilo lahko. Najedenkrat se oglasi celó sodnikova soproga, ki je sedela za njo ter gledala strogo in ob enem ljubeznivo vsacega, ki je plesal z njeno Marico; le-ta jej šepne na uho: „Doktor nas pa nocoj čisto pozablja in zanemarja!“

Boleška je stisnila ustni; zdelo se jej je, da je hotela ona reči: „Vas“, a ne „nas zanemarja“. Pa vender se je naglo in s smehljajem obrnila ter rekla sodnikovi: „Ne, meni se ne dozdeva!“

Na to je tudi ona zopet molčala.

V tem trenutku je opazila Boleška, da podaje Elza doktorju vijolico iz šopa, ter videla njijine poglede.

Sklonila se je k Medenu, ki si je ravno s svilnatim robcem brisal pot s čela, in mu rekla po tihem in kakor bi se hotela malomarno šaliti: „Vaše rožice rade romajo; gospod Meden!“

Le-ta se je ozrl naglo na njen šopek, kajti tudi tega je bil on prinesel.

„Ah, ne bojte se,“ nasmehne se ona malo ironično; „te ne ubeže nikamor. Pa druge, druge so silo premakljive.“

Zdaj se je Meden se ve da obrnil proti Elzi in ugledal je res vijolico v doktorjevi roki.

„He he he!“ zasmijal se je s svojim rohnečim glasom ter pogledal dvakrat zaporedom oni par in svojo plesalko. Vedel ni, kaj bi odgovoril.

„Pazite, pazite, gospod Meden!“ deje zopet Boletova gospa ter poskuša svojemu obrazu podeliti nekakšen resen in dobrovoljen izraz, kakor ga ima mati, ki svari svojega sinka, ne da bi ga karala.

Boleški je to jako dobro pristovalo; bilo je to jedina njena koketerija, a poznal jo je do zdaj morda samo Hrast; drugi ne.

„He he he!“ smijal se je zopet Meden, a potem je dejal vender samosvestno: „Kaj to? Jedna vijolica! Prihodnjič jih bom poslal doktorju cel šop, da ne bo drugod prosil!“

Ona se je morala nehoté nasmehniti.

„Ali menite, da je doktor v istini prosil one rožice?“ dejala je potem malo zlobno.

Odgovora ni mogla pričakovati, kajti tudi njo je odvedel Megla v krog sredi dvorane, kjer se je hotel izkazati s čisto novo kotiljonsko podobo; da bi bila tudi ostala na svojem sedeži, odgovora bi vender ne bila prejela, ker Meden je po polnem umolknil. Še zasmijal se ni.

Ko so si volili malo potem gospodje svoje plesalke, menjala sta svoji dami Hrast in Meden, kakor po dogovoru.

Oba sta skušala pogovor med plesom, pa Meden ni bil nič bolj duhovit, nego Hrast, ki se je z očmi ogibal pogledov Boletove gospe.

„Kako Vam dopada denašnja beseda, milostiva?“ vprašal je z jedinim namenom, sploh nekaj izpregovoriti s svojo plesalko.

„Lepa je, kakor vse, katere se pod Vašim nadzorstvom prirejajo, gospod predsednik!“ odgovori Boleška šaleč se.

„Vi se vedno posmehujete!“ očita on.

„Bog varuj! Sami ste prepričani, da je beseda lepa, in doma v skrivnem predalu svoje pisalne mize imate že dopis za „Slovenski Narod“ pripravljen, ki povzdiguje v tretje nebo vse denašnje igralce in igralke, pevce in deklamatorje . . . recite, da ni res!“

Doktor se je smijal.

„Škoda, da naša guvernantka še ni prišla z Vašo slovnico tako daleč, da bi mogla jedenkrat na ta čitalniški oder stopiti!“ nadaljevala je gospa s porednim naglasom.

„Zakaj?“ vprašal je Hrast mehanično.

Stala sta že pred njenim sedežem.

„Radovedna sem, kako bi jo Vi hvalili,“ reče Boleška po tihem; „a propòs, doktor, gospod Meden Vam bo jutri vse pravde odpovedal, katere koli Vam je izročil.“

Hrast se je zasmijal, pa potem vender nejevoljno mignil z ramami. Te šale so ga jezile, zlasti ker so prihajale od Elzine gospodinje. Odšel je po dvorani iskat si druge plesalke, da zadosti svoji dolžnosti kot društveni predsednik.

Med tem je Meden premišljeval, kako bi najbolj spretno odgovoril svojo plesalko. Žadnje besede Boletove soproge so mu donele še vedno na uho. Ta mož po svojem očetu, na pol kmetskem bogataši, ni bil družega podedoval, nego denar, zato se tudi v vsem svojem življenji ni brigal za to, kar imenujejo izobraženi ljudje takt; kajti tudi tega je treba podedovati!

Že je bil jedenkrat preplesal dvorano, in ker je še več gospodov čakalo Elze za ples, moral se je požuriti, če je hotel kaj ziniti. In začel je res: „Jaz Vam ne bom več cvetic nosil, če jih boste drugim dajali, — gospodična!“

Hotel je to povedati kot dovtip, ali vsaj kot šalo, a čeravno je na konci pristavil svoj neizogibni „He he he!“ — vender se mu ni posrečilo raztegniti lica v prijazne dobrovoljne gube. Vsi dotični poskusi so imeli le ta rezultat, da je bilo videti, kakor bi se hotel zjokati.

Guvernanti ni bilo težko z jednim pogledom spoznati, kam meri Meden; in čeravno so bile besede njegove razžaljive, hotela jih ni tako tolmačiti; čemu bacniti bogatega graščaka od sebe?

„Kaj pravite? Tukaj so Vaše cvetice!“ reče z naivnim glasom ter dvigne svoj veliki šop.

„Pa jedno vijolico ste oddali!“

„Ah, kako ste Vi zaljubljeni v svoje rože! Samo jedno vijolico — kaj pa je to!“

Meden je bil udarjen s svojim orožjem. Toda še nekaj ga je bodlo.

„Vas je li doktor prosil?“

„Ah, Vi ste res čudni! Menite li, da cvetice ponujam?“

„Tega ne, tega ne, — pa —“

Tu sta bila že na svojem prostoru, kjer je čakal neizogibni Megla, da tudi zaraja jedenkrat z guvernanto. Podaril jej je mali šopek ter zavihljal jo po dvorani.

Tudi Megla ni bil duhovit družbenik, pa nocoj je bil mnogo bolj energičen, nego njegova dva prednika.

„Ali ljubite cvetice, gospica?“ vprašal je, govoreč in naglasujoč svojo nemščino, kolikor mogoče tako, kakor je sam mislil, da je pravilno.

Dobro je bilo, da se je guvernanta med plesom skoro vedno smehljala; zato se jej tudi zdaj ni bilo treba zatajevati.

„O da, da!“ reče veselo.

„Jaz tudi, gospica; jaz tudi ljubim cvetice! In posebno rad jih rišem in slikam.“

„To je lepo!“ reče ona, akopram je vedela, da se Megla laže.

„In še nekaj bi Vas prosil!“ nadaljuje on po tihem; „ko bi mi hoteli dati jedno rožico iz Vašega šopa za spomin, prosim, prav lepo prosim — —“

Elza ni vedela, ali naj bi se smejala, ali bila nejevoljna.

„Malo nesramno je to!“ mislila si je in že hotela ostro odgovoriti, pa tu se domisli Medena; in ravno zdaj sta plesala proti njegovemu sedezu.

„Naj bo, ker tako lepo prosite!“ reče s smehom in glasno, da jo je moral čuti Meden, ter potegne malo cvetko iz šopa in jo poda Megli.

„Pa redú zdaj ne dobite; ta roža velja zanj!“ pristavi potem naglo.

Megli je podrlo sicer to polovico veselja, toda odšel je vender ponosno s svojo cvetko. Meden pa je bil tako zadovoljen, ugledavši tudi na Meglovi suknji rožo iz svojega šopa, da si je mël roki ter Boletovi gospé takoj razodel, da je ona krivo sodila.

„Ste li Elzi to očitali?“ vpraša ona začudena.

„Se ve da!“

„Ah, Vi ste izvrstni!“ zakliče gospa in glasán smeh jo posili. —

Pri zadnjem valčku v kotiljonu so volile dame, in tu je plesal doktor nocoj zadnjič z Elzo, ker po kratkem počitku so hoteli Boletovi domov.

„Zakaj mi ne odgovorite nocoj?“ vprašal je on takoj, ko jo je prijel čez pas.

Zasukala sta se naglo, in on jo je strastno pritisnil k sebi. Ni mu branila, pa tudi odgovorila ni onemu vprašanju. To ga je še bolj razvnelo.

„Vi morda mislite, da se šalim, — ali pa —“

Ona ga je pogledala resno.

„Ali pa — kaj hočete reči?“ ponavljala je za njim.

„ . . . me ne ljubite!“

Molčala sta oba; samo roko mu je ona stisnila, lahko in mehko; pa pregrelo ga je po vsem životu, tako da jo je vnovič divje in strastno zasukal.

„Nocoj Vam ne morem odgovoriti!“ reče ona potem šepetaje in ne oziři se vanj; „drugikrat; morda bode kmalu prilika; — in do tedaj —“

„Do tedaj?“

„ . . . ostaneva prijatelja!“

Pri teh besedah je uprla zopet svoje mirne, modre oči v njegov vroči, strastni obraz.

Te besede so ga nekoliko ohladile.

„Prijateljstvo!“ To mu je bil nekako sumnjiv izraz.

„Ah, Vi me ne ljubite!“ dejal je še jedenkrat, toda skoro osorno.

Pa ona mu zopet ni odgovorila z besedo, nego z roko, z onim mehkim, lahkim stiskom.

In proti temu ni imel nobenega ugovora. Plesala sta še jedenkrat po dvorani, pa v tem je bil tudi konec kotiljonu. — —

Tam v zadnji čitalnični sobi se je zbrala za kratek čas vsa naša znana družba. Dobro volje so bili vsi, razven Boleta, kateri je bil danes nenavadno čmeren; še citirati se mu ni ljubilo.

Hrast pa je prisedel zopet k njegovi soprogi ter prepustil guvernantu sodniku in Medenu. Dozdevalo se mu je, da je je gotov, in zato se ga je polastila neka mala reakcija.

Boleška je to zapazila.

„Obžalujem Vas, doktor,“ šepnila je svojemu sosedu; „kaj nameravate vender?“

„O čem govorite?“ vprašal je na videz osupel.

„Ah, to dobro znate! Nikar ne silite svojega lica v tako nedolžne gube. Pomislite vender — Vi in pa ta uboga, revna guvernant! Pustite jo — Medenu!“

„Uboga — revna“ — to mu je bolj glasno, bolj trdo udarilo na uho, nego „pustite jo Medenu.“

Stisnil je ustni, toda ohrabil se je zopet.

„Vi nimate pravice tako govoriti, milostiva,“ dejal je naglo, toda jako pohlevno.

„Prav imate! Smete me tudi osorno zavriniti; pa vender — pomislite malo o svoji lepi prihodnjosti, o svoji karijeri!“

Govorila je to tako materinsko, zaupljivo, kakor je le ona sama zmožna bila govoriti. In ta žena je bila lepa in še mlada.

Hrast je grizel konce svojih brk ter molčal nekoliko trenutkov.

„Gospa! Milostiva!“ dejal je potem naglo; „ali veste, ali znate, kaj je ljubezen?“

„Jaz ne vem, o kakovi ljubezni govorite; ah, za Boga, kako različno je vse, kar se imenuje s to besedo!“

Povesila je nekoliko glavo in lice se jej je zmračilo. Toda nihče ni opazil tega. Tudi ni bilo dovolj prilike, kajti takoj se je z veselim obrazom obrnila zopet k svojemu sosedu: „Doktor, ne bodiva sentimentalna! Saj sva že mnogokrat premišljevala in reševala take

predmete, a vselej sva se smijala. Čemu bi se nocoj ne? In glejte, jaz sem si vedno prisvojevala nekoliko pravice Vam časi več povedati, nego drugi smejo — tako v navadnem družbenem občevanji. Ni li to istina?"

Hrasta je ta laskavi glas premagal.

„O, to znam, da ste mi prijazni! In hvaležen sem Vam!“

„Torej preudarite in premislite!“

V tem je Bole naznanil, da je voz uprežen. Drenovska gospoda se je odpravila domov. Tudi Meden je imel nocoj svoje konje v trgu ter je ukazal upreči takoj po odhodu Boletovih. Z doktorjem sta se vračala skupaj po stopnicah, po katerih sta bila spremila Boletove do voza.

„Lepa veselica, lep ples je bil to!“ reče Meden.

„Kolikor zmoremo!“ pravi Hrast.

Obema pa je donelo na uho drdranje Boletovega voza po nerodnem, razbokanem tlaku glavne tržne ceste.

Osmo poglavje.

V teku onega tedna Hrasta ni bilo na Drenovo. Nekaj so ga zadrževala mnoga opravila, nekaj pa se ga je bila polastila čisto naravna reakcija. Ne, da bi bil pozabil Elze, nego vedno pogosteje se je je spominal, in strast njegova je rastla od dné do dné; pa podobna ni bila več plapolajočemu plamenu, temveč tlela mu je le živo v prsih, in taka je bila skoro še bolj pekoča. Kajti zdaj mu je bilo misliti tudi o vprašanji: „Se li hočeš ženiti?“ In to vprašanje je stalo za njim ko strašilo. Tedaj se ve da, ko je guvernant vrtel v burnem plesu ter čutil njeno gorko sapo ob svojem lici in udarec njenega srca ob svojih prsih, tedaj se ve da mu ni bilo do tega vprašati samega sebe: „Se boš li ženil?“ Tedaj ni videl drugega nego Elzo in ni občutil drugega, nego sladkosti in bridkosti, katere mu je prouzročevala slepa strast.

Zdaj pa se je oglasila mirna, računajoča pamet. In njej nasproti si je Hrast redkokrat mašil ušesa. Poleg tega pa so mu hodile po glavi besede Boletove soproge: „Ta revna, uboga guvernant! Pomislite o svoji prihodnosti, o svoji karijeri!“

Da, da, karijera, — tako nekako na političnem polji, to je bilo Hrastu najljubše, najprijetnejše sanjarjenje; in za to karijero je treba

kolikor toliko — premoženja. Ubog politik je redkokdaj vpliven. Guvernanta pa nima niti počenega groša! . . .

Tako je premišljeval doktor večkrat sleherni dan onega tedna; v nedeljo popoldne se je pa vendar odpravil na Drenovo.

Kakor je pričakoval, našel je Medena tamkaj. Z Boletom sta pila črno kavo ter pušila cigarete. Gospe in Elze ni bilo videti.

Bolè je predlagal, da napravijo kratek tarok, in kmalu so sedeli vsi trije pri okrogli mizi, zamišljeni in vtopljeni v igro. Čudno, da je bil doktor redkokdaj tako pazljiv pri igri, kakor denes. Čez dobro uro stoprav, ravno ko je bil Meden izgubil veliko igro ter je z nejevoljnim obrazom odšel onima novce, — vprašal je Hrast, tako rekoč mimogrede, kje je Boletova obitelj.

„Ah, da! Pozabil sem vama povedati. Vsi so se peljali v Zalog obiskat tamošnjo gospodo. Toda vrniti se morajo pred večerom. Vi dva pač ostaneta tu?“

Meden je pritrdil, a doktor se je hotel izgovarjati.

„Opravila imam mnogo!“

„Ah, beži, beži! Svoje kmete lahko jutri dèreš, saj ti ne odidó,“ reče Bolè dobrovoljno; „po večerji se pa pelješ domov; zdaj je mesečno.“

Ko se je zmračilo, pustili so karte ter šli pred grad; málo pozneje se je pripeljala gospa z dekletcema in Elzo. Sklenili so iti v mali prijazni cvetnjak na zadnjem konci vrta, in tam se je vnel prav živahen razgovor. Pozneje je odšla gospa ukazovat nekaj hišnji, in slučaj je nanesel, da se je malo potem prišel tovarniški vodja posvetovat zaradi nekih hrastov z gospodarjem in Medenom, kateri je bil tudi nekoliko v trgovski zvezi z Boletom.

Oba sta šla v grad in guvernanta je ostala sama z doktorjem v cvetnjaku. Svetilnica, viseča s stropa, brlela je slabo, in v to polutemo je seval mesec skozi sprednjo stekleno steno.

Meden je bil odhajajoč tako vtopljen v omenjene hraste, da se niti ozrl ni, Bolè pa je postal malo v vratih ter dejal: „Oprosti, doktor, samo za trenutek; takoj se vrneva.“

Hrastu se je dozdevalo, da so imele te besede malo porogljiv naglas. Pa ni odgovoril ničesa.

Oba, doktor in guvernanta, molčala sta dolgo. Sedela sta si nasproti ob okrogli mizi, na kateri je stala velika aloa, in krog nje v malih posodah venec prekrasnih marjetic, hijacint in drugih zgodnjih cvetic. Vonjava, ki je polnila topli zrak, bila je mamljiva.

(Dalje prihodnjič.)

Spomin na maturo.

Spisal H. Križec.

Učenec male gimnazije težko pričakuje, da bi prestopil v višje razrede; a ni še dobro okusil pete šole, poprime se ga že misel: oh, ko bi bil tudi že maturo prebil! Naposled se mu je tudi to posrečilo; prišel je na univerzo, okusil je življenje prosto vseh zaprek, a namesto manjših poprime se ga še večja in tudi resna misel: kaj bodeš postal? Zbero se vrstnjaki in le preradi se pomenijo o preteklih gimnazijalskih letih in posmehujejo se težavam, ki so se jim takrat dozdevale skoro da nepremagljive. Zdaj si še izpite na univerzi prebil, vstopil si v obljubljeno deželo in ugledaš pred seboj velike grozde, toda na tako visoko izpeljanih trtah, da je marsikateri že obupal, predno je do njih prilezel, ter si s tem pomagal, da je le manjše grozdiče trgal, ali pa celo samo jagode pobiral, ki so drugim odpadale. Trpinom, ki na visočino lezejo, in omahljivcem, ki se bolj pri tleh redé, vseh se jame poprijemati spomin toliko menj skrbnih dijaških let. Siliš se v svoji izbrani stroki postati po polnem dostojen možak, ali večeri in prijateljski krogi te ne pusté iz rok; le še zmerom pol gimnazijasta, pol vseučilišnika, ne vedi si kdaj jo zabredeš in jo izpelješ tako, da, ko se prebudiš po kratkem spanji, gotov je sklep, da danes ne pojdeš na univerzo, ampak da se greš zdraviti. Hitro si na nogah, in . . . o pr. . . . — v Ljubljani si, pisat pojdeš!

Se ve da zdravje je poglobitna reč, in hvala Bogu, povsod se naba-
jajo zdravniki in zdravila, n. pr. kislá jeterca in dobro pivo. Ali vrag je to, da v pisarni vsak dan kličejo, in dasiravno je tam kateri celó odveč, vseh skupaj je vender le premalo, da bi se kakor na univerzi jeden za drugega oglasil, in da bi gospod profesor tega ne opazil.

Hud boj se vname. Mladenič in dijak se borita proti filistru in proti vsakdanjosti; hrabro se branita, junaško po največ zmagujeta, ali kaj to pomaga, nasprotnika imata strašansko rezervo. Še ljubica, najboljša zaveznica, postane žena in nasprotnica, — izdan si. In človek, ki se naposled vsemu privadi, kapitulira in na zadnje že

pameten postaja, pameten zmerom bolj, zmerom bolj, in že se začenja pritoževati, da preteklo noč so ga rogovileži prebudili; časih celo pravi, da preveč piti ni zdravo, da včeraj se je bolezen mesto samo las tudi že glave poprijela; celo mladini bi hotel že kaj svetovati, s kratka: resnoba se te je poprijela. In kaj je resnoba? — Skrb! — Skrbij je pa toliko, kakor plevla; jedno iztrebiš, pa dve vzraseta; trebiš in trebiš, prijatelje kličeš na pomoč, vse zastonj! Najlepše cvetke, katere si še v mladosti sejal, celo te se poplevélijo. Skoro bi se povprašal, čemu si na svetu; in čim dalje pogledaš, tem dalje se ti vidi konec in pokoj, da boš mogel reči: trudil sem se zadosti, zdaj smem tudi počivati! . . .

Tako in jednako sva modrovala s prijateljem, ko sva se po večletni ločitvi zopet sešla. Zgodilo se je to na Pivki pri gostoljubnem duhovniku. Ločila sva se od društva ter v kotiči srkala dobro istersko vino. Bolj in bolj sva postajala zgovorna, bolj in bolj sva se od vsakdanjosti nazaj pomikala, bolj in bolj se torej tudi skrbij znebovala in precej časa v glasnem smehu počivala, pripovedujé si, kako smo, petero nas, neko noč v Gradci s tem pognali, da smo po ogljih nabite plakate od začetka do kraja po napevu znane Heinejeve „Loreley“ spevali. Prvi plakat, ki nas je tolikanj pesniško navdihnil, začenjal se je z vznesenimi besedami: Hier werden Kleider geputzet und gereinigt i. t. d. In da bi se ti krasni glasovi ne pogubovali, stal je za kvartetom z razpetim dežnikom, kakor že takrat tudi zdaj še modri „Sivor“, ki se ni naveličal, kadar smo prepeli jeden ogál, iti za nami do družega in tam zopet dežnik razpeti in mirno poslušati vedno jedno in isto. — Za smehom in počitkom sva zopet trčnila in zopet jela pomikati se nazaj.

A jaz se pristavim, — umolknem — in se zagledam. Ne slišim prijatelja, ki me nagovarja, dokler me s krepkim glasom ne povpraša, kam sem se zamislil, in, ne da bi se zmaknil, naprosim ga ne motiti me v pogledu prekrasne slike, ki se mi ravno predstavlja. Umel me je sočutni prijatelj ter me z dobrotnim glasom naprosil, da naj sliko tudi njemu pokažem ter mu jo razložim. Ustregel sem mu ter razlagal:

Vidiš, pred tabo je morje. Po tem morji sem iz Reke na parobrodu priplaval. Tri mesece pred maturo so mi na tamošnji gimnaziji, dan potem, ko sem noč prespal na policiji, poslali na dom consilium abeundi. Ni je bilo pomoči.

Tisti gospod, ki nas je poučeval v veri in ljubezni, črtil me je huje, nego je ljubil Boga in svojega bližnjega. Zaman je bil trud

drugih učiteljev, da bi bil vendar še smel maturo na tej gimnaziji delati; kajti takrat so še vsi drugi gospodje profesorji v zrak poskočili, ko je tak gospod vere in ljubezni na svoji strani na ploč pritisnil. Kaj mi je bilo početi? Sklep je bil gotov: v šolo ne več, ampak domov in Bog ve, kam po svetu.

Vidiš ga onega malega gospoda bolj od zadaj na podobi, kakor bi ne spadal k njej; kosmat je sicer in ne pobožno obrit; glej, to je jeden najbolj poštenih ljudi, kar sem jih do zdaj srečal v svojem življenji. Pri njem sem stanoval. Skrbel je zame kakor za svojega otroka; sprevidel je, da bi jaz mogel postati postopač, ter ni odjenjal, dokler me ni pregovoril, da se odpeljeva v Senj. Naj velja, kar hoče, doseči je hotel, da bi bil jaz tam vzprejet in da bi maturo napravil.

Torej mestece nakopičenih hiš, katero vidiš na levi obali morski, to je Senj. Naj ti še povem, da sva se po noči iz Reke odpeljala, de sem, akoravno ne sladko, vendar le zaspal, in okrepcan na površje parobroda stopil ravno, ko je solnce vzhajalo in obnebe obetalo najlepši poletni dan. Skelelo me je nekoliko, vendar ne toliko, da bi ne bil občutil prelepega novega prizora. Pluli smo po široki, vendar tukaj bolj stisnjeni morski cesti med hrvaškim primorjem in otokom Čresom. Otok je kazal goli, kras in raztrgane obale, polne pristanišč in zakotkov. Na primorski strani pa so se videli vasice in trgi med ogradami in drevjem. Ravno pred nami pa so kipele visoke gozdne gore graniške in pod njimi v kotiči, kjer se morje na desno zavrne, pokazalo se je mestece Senj.

Minulo je rahlo čutenje; kar je poprej le skelelo, to je zdaj zbolelo: kaj pa bo tam? Izstopila sva; dobrotnik je imel znanke med profesorji in do njih sva šla. Z glavo so zmajévali in svèt je bil vsestranski: Ajdite do biskupa! Vidiš prvo hišo nekoliko na holmei, podobno malemu gradiču že novejšega izdelovanja, za njo obzidan in za ta kraj velik vrt, to je biskupov stan, stan tistega gospoda, ki stoji na balkonu in je glavna oseba vse podobe. Ne sodil bi ga, da šteje že nad 80 let, kajti prebistro je še oko in resen, a vendar dobrotljiv izraz obličja kaže, da mož ima še junaško zavest; in česar ne zmore okoren že život, to doseže v duševnih bitkah in v neomahljivem trudu jekleno skaljeni duh. Mož ta, ki je na pusti steni sezidal grad in napravil vrt, postopal je jednako neomahljivo tudi ko dušni pastir; oral in trebil je na narodnem polji in spoznavši prvi pogoj razvitku in napredku, ni samo ustanovil, ampak tudi s svojimi

novci vzdrževal senjsko gimnazijo, dokler je ni vlada prevzela v svoj strošek.

Biskup naju je vzprejel. Ko je dobrotnik zame govoril in prosil, trdo me je pogledoval biskup, malo, a točno popraševal, potem premišljuje nekoliko časa v tla gledal, naglo zopet glavo prizdignil, mene ostro pogledal in rekel: „Vražji si ti Kranjac, a čemo ti pomoči!“

In besede te so tolikanj veljale, da so poprejšnji odkimovalci jeli prikimovati in vzprejet sem bil provizorično. Dobrotnik je še drugi dan, bila je nedelja, ostal pri meni in krepčal me z besedo in nagovarjanjem. Nekoliko razvajan, odveden kar nenadoma iz priljubljenega kraja in ločen od dragih mi ljudij, maturo pa pred očmi in to mesec poprej, nego sem se je nadjal v Reki, — vse to mi je šlo po glavi, torej ni čuda, ako sem bil postal nekoliko malodušen.

V ponedeljek mi je parobrod odpeljal dobrotnika. Gledal sem za parabrodom, a ne več pobit; pogum se je bil že zopet obudil. Mislim, da največ za tega delj, ker mi dobrotnik ves čas ni besedice rekel, katera bi bila mérla na ukor. Vedno sva si bila ko brata, katerih jeden nezasluženo trpi, drugi pa ž njim čuti, a mu kaže tudi prepričanje, da se bode vse še na dobro obrnilo. Mož me je poznal. Nisem se čutil po polnem nekrivega, ali zaupanje v mene stavljeno me je bolj vzpodbujalo, nego bi bilo opominjanje koristilo.

Vzprejet sem torej bil, a pogoji so bili drakonski: stanovati pri pedélu (tako so imenovali tam šolskega slugo); sam nikdar na ulico, razven na vrt, katerega je imel pedél v najemu; vsak list, ki ga pišem, in tudi vsakega, katerega prejmem, pokazati direktorju.

Gospodar moj in žena njegova sta bila uljudna, poštena človeka. Stanovali smo v šolskem poslopji.

Gospodar, pravi velikan, bil je doslužen graničar; bojeval se je na Laškem in pridobil si svetinjo. Ko se je vrnil na dom, stopil je v službo pri biskupu in mož je rad pravil, kako je bil vzprejet v službo: Biskup me je gledal in za tem pital: Ti si graničar, je li? — Jeste, vzvišenost! — I zato si i pošten čovjek? — Jeste, vzvišenost! — Ajdi z Bogom, a da mi ostaneš vazda, što si sada! — In poštenjak je bil ta mož, kakor je bil dolg in širok. Še zdaj me zabóde, kadar se domislim nesreče, ki je zadela moža malo časa po mojem prihodu. Jedinega otroka, bistrega, pridnega dečka, pograbila mu

je na naglem smrt. Že priletnih roditeljev je bil ta otrok vsa radost, vsa nada.

Oh, kako je mož trpel! Mati je plakala in jaz ž njo; mož je pa le stokal, niti jedna solzica mu ni hotela olajšati bolečin; ali zastokal je pa tako globoko, da sem ga skozi dve steni v svojo sobo slišal in tako se mi je smilil, da večkrat, ko me je po noči prebudil ta glas, nisem mogel več zaspati in strah me je postalo, da bi tudi jaz moral kedaj toliko trpeti!

Ne čudi se torej, prijatelj, ako ga vidiš na sliki med množico možakov, ki se klanja biskupu, svojemu dobrotniku, omahljivega, podobnega mogočnemu, ali že prevagajočemu se hrastu. V dveh mesecih je železna postava taka postala. Zdelo se mi je, da vsak teh globokih stokov mu je odnesel kar dober kos življenja.

Sodijaki, vidiš jih na levi strani slike, bili so mnogo naprej reškimi in torej se mi je bilo sila učiti, da bi ne zaostal. Večkrat sem bil na tem, da bi obupal o srečnem vseh mature. Zgodaj sem vstajal in se učil, opoludne le med jedjo prenehal, in torej težko pričakoval konca popoldnevniških šolskih ur, da sem se šel s tovariši v morje kopat. To in sprehajanje v mraku preko morja sta bila zame odihljaja. Tacega življenja nisem bil vajen in torej ni čuda, da sem zopet malodušen postal. Stokrat na dan sem si rekel, da vse to bo hitro minulo ter da se bom vrnil kmalu k veselju in prostosti, ali vse zastoj: srce je bilo prazno, zdel sem se sam sebi ko grešni puščavnik.

Tak in pobitega duha sem se sprehajal drugo nedeljo popoldne po cesti, ki drži iz Senja v Granico in ki ima ob krajih nekoliko drevoreda in šetaljšča. Razven nekoliko častnikov ni bilo moške mladine v Senji. Ta je bila vsa na morji. Jedino sin bogatega kupca, kateri se je toliko po Dunaji klatil, da se je navadil lakirane čizme nositi, pa kratkovidnega se delati in natikati naočnike na mesnat, top nos: jedini ta je bil, ali vsaj zdel si je sam sebi zastopnik moške mladine v Senji. Nastavljala se je ta prikazen ves dan po ulicah in krajih, kjer je mislil, da ga kdo vidi in posebno kdo od ženskega spola. Na sliki ga vidiš med častnike pomešanega. Sprehajalo se je tudi nekoliko starejših gospodov, katerim se je poznalo po hoji in noši, da so upokojeni častniki graničarski, in hodilo je ž njimi tudi nekoliko gospij in njih hčerk. Še nekoliko duhovnikov bi omenil, največ profesorjev na gimnaziji in v seminarji in ob navadnem času so prifrleli tudi seminaristi ter zavili v seminarski

vrt. Vse to ni bilo Bog ve kaj in ravno sem se hotel ločiti od tovarišev ter iti domov h knjigam, kar začujem trdo za seboj afektiran glas toponosca in besede: „Jetzt kommt sie!“ Pogledam in jo zagledam. Le tiho, le tiho, prijatelj, zdaj bodeš zvedel, o čemer me z očmi že vedno povprašuješ, kdo je, in kaj pomeni angelska podoba bolj na desnem oglu slike. Bila je blesteče bela, rumenkastih las in rósnega pogleda, s sladkim posmehom na ustnicah, in zobki, vsega obraza najlepši kras, dali so jej ime Belozobica. Vidiš, podoba ta razsvetljuje vso sliko, zakrij njo, pa bo izginilo vse! Tanka je nitka, a vender na njej je spomin obvisel, in trdna je tako, da se bode še le z življenjem pretrgala.

Nisem šel domov, ampak sprehajal se gori pa doli in zopet in zopet jo srečaval. Zdelo se mi je, da se je izpremenilo vse sprehajališče in bolj oživelo s tem bitjem. Tudi tovariši so imeli le zánjo oči, se ve da se je o njej tudi razgovor pričel in zvedel sem, da se imenuje Georgina.

Od tega dne je minula malodušnost in nezadovoljnost. Svet in bodočnost sta se zopet razjasnila, vsak težavni trenutek je olajšala misel: na večer jo boš pa zopet videl. Rekel boš, da sem bil zaljubljen. Ne, prijatelj, poznal sem ta čut, ali ni me vlekel do tega bitja; nisem se želel seznaniti z njim; samo gledati sem jo hotel, lahko, brhko, a vender polno, zdravo postavo, belo, ne blede obličje, vedno sladki nasmeh in prelepe zobke, katere so angelčki sestavili, ko je deva nekdam zaspala v spomladanskem razcvetju. Bili so zložni, dobrohotni angeli, vsak je najboljšo storil in zmerom se tudi na soseda oziral; zato so pa bili zobki tudi tako lepi in lepo sestavljeni, da so ves drugi kras potegnili za seboj in krstili ga po sebi.

Vse druge osebe, kar jih še vidiš na sliki, manjšega so pomena. Vprašaj me, zakaj se je toliko ljudstva zbralo pred biskupovim gradom; zakaj biskup stoji na vzvišenem mestu; kaj predstavlja vsa slika. Čuj! ravno taisti dan, ko smo osmošolci, devet nas, vspešno prebili maturo in sicer v biskupovem gradu in v pričo njega in polkovnika ogulinskemu polku, ravno ta dan — bila je sobota — došla je tudi vest z Dunaja v Senj, da je biskup Ožegović povzdignen v baronski stan. Ko so to zvedeli Senjani, ponosni na svojega biskupa, storili so, kar jim je bilo mogoče, da so proslavljali priljubnega, v resnici zaslužnega moža. Z godbo in baklami so prišli meščanje pred grad, umetalen ogenj se je zažigal in ljudstvo ni mirovalo, da je slavljeni mož stopil na balkon ter pokazal, da ga res veseli uda-

nost in priznanje, katero mu je skazovalo ljudstvo. Ta vzvišeni prizor, ko vsa množica „živio!“ vpije in zamahava s klobuki in robci proti proslavljenцу, predočuje ti slika meni nepozabljiva, ker tik nje sem stal ter — njo za roko držal. Kakor prvokrat, ko sem jo videl, bila je tudi danes v belo obleko opravljen.

V mraku namreč, ko se je jelo ljudstvo zbirati, prišel sem tudi jaz na morsko obalo in ona se je tudi že tam sprehajala s tovarišico. Za godbo in baklaši je šla množica, jaz sem pa ostal pri morji in ona tudi. Zmerom krajši poti sva hodila, da sva se srečavala, toda pristopiti k njej in ogovoriti se je le nisem upal. Tovarišica bojazljiva že, da bi je starši ne zgrešavali, odvedla jo je, a jaz sem šel za njima. In ko je biskup stopil na balkon in se je ljudstvo usulo proti njemu, pristopil sem k njej in našli sta se najini roki. Domov je šla z očetom, upokojenim majorjem. Jaz sem šel za njima in potem, ko so se duri zaprle, prikazala se mi je ona še jedenkrat na oknu. Odšel sem zopet do morja ter dneva počakal pod milim nebom. Kako bi bil mogel spati ta dan, ko sem maturo prebil in ž njo bil skupaj! Nisem bil vesel, in prvokrat sem čutil nekaj pri srci, kar mi je govorilo, da jemljem slovó od mladosti in da sem preživel najlepše trenutke svojega življenja. Drugi večer sva se sešla in solznih očij se poslovila za vselej. V ponedeljek sem se odpeljal na parobrodu. Daleč iz mesta pri morji je stala in z belim robcem zamahovala, jaz pa sem s klobukom odzdravljal in malo da ne v morje skočil ter k njej plaval. Na Reki so me pričakovali poprejšnji sošolci in profesor Markovič, moj dobrotnik. Srčen je bil pozdrav in veselili smo se skupaj, samo jaz sem bil nekoliko otožen.

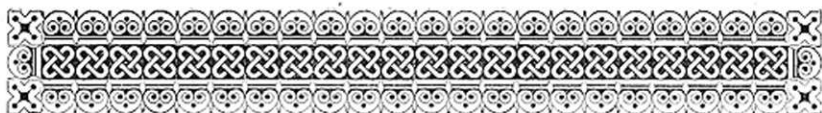
P e s e n.

Toga dušo mi poji,
 Prsi mi nemir navdaja;
 V srci pesen se narája,
 Zreti beli dan želi.
 V svet bi jo poslal veseli,
 Ali trdi so ljudje,
 Zloba polni jim srce;
 Slabo pesen bi vzprejeli,
 Boli se smijáli moji,
 Pesni zabavljáli moji.

Ljubici bi dal jo v dar,
 Naznanilo srčne rane;
 Ali moj presrečni žar,
 Moja toga je ne gane.
 Svet le jezo záte hrani,
 Pésen, srcu le si mila,
 Saj si v njem se porodila,
 V srci torej mi ostani!

J. K.

Spomini na jutrove dežele.

Iz svojega dnevnika priobčuje Anton Ukmar.

IV. Atene.

Dne 3. novembra smo plavali že spet po sinjem morji; prijetna sapica od jugovzhoda nam je širila mogočna jadra, da je ladja, kakor pušica — urno in tiho delila belopeneče se valove. Kmalu nam izgine mala Azija izpred očíj in pred nami se dvigujejo polagoma iz morja otoki Anar, Tin in Naks, na desni pa se vidijo obrisi podolgastega Negroponta in daleč gori na severozahodu kipi v višnjevo meglenem obnebjí mogočno domovje staroveških bogov, visoki Olimp, kažoč na daleč okoli svojo snegobelo glavo.

Pohlevni jugovzhodni vetrič se prevrne kmalu v viharju podobni jug in treba je bilo paziti, da se ladja varuje škode ter brez zamude poišče najbližjega pristanišča. Krenemo jo torej proti otoku Sira in v kratkem smo bili obvarovani vse nezgode v krasnem pristaniščí jednega najbogatejših in najlepših mest grškega kraljevstva.

Sira, najvažnejše trgovsko mesto vse Levante in glavna postaja avstro-ogrškega lojda, zidana je v podobi polumesečni večjidel po strmém bregu v okrožji krasnega pristanišča. Staro mesto, prava Sira, nima za tujca nič vabljivega, nego morebiti neštivilno mlinov na veter, kateri sučejo noč in dan, kakor Don Quixotov velikan, svoja nemirna motovila. Spodnji del mesta, v razliko od zgornjega imenovan Hermapolis, zidan je na planem prav po zmislu naših mest in tu se nahajajo nakopičena bogastva, katera nanašajo tu sem marljivi trgovci od vzhoda in zahoda. Pristanišče je vedno polno bogato obloženih ladij in v bazarih po tesnih ulicah imamo priliko čuditi se jutroviski obrtniji in živahnemu življenju vedno veselega in zgovornega grškega prodajalca.

Otok Sira je imel pred grškim vstankom leta 1829. komaj 4—5000 stanovnikov, a zdaj jih šteje blizu 50.000. Trdi se, da so tistikrat ljudje iz vseh po vstanku pokončanih krajev grškega kra-

ljevstva na tem neutralnem otoku iskali si zavetja, kjer so našli prijateljski vzprejem, in da se je na ta način zjediniła tukaj vsa tedanja grška obrtnija in bogastvo. Drugi pa mislijo — in menda ne brez uzroka — da si je Sira pridobila svoj zdanji pomen in svoje zdanje bogastvo po nepošteni poti: da je bila namreč glavno pribežališče strahovitim korzarom, koji so vznemirjali vse Egejsko Morje in zaplenili silno veliko kupčijskih ladij ter odveli jih v imenovano pristanišče.

Po dvodnevnem bivanji v Sirskem pristanišči odjadramo zopet proti jugu ter dospemo 9. novembra v Sudo, najlepše in največje pristanišče na Kandiji in pravo luko glavnega obrtnega mesta Kanea. Našli smo tukaj srednjemorsko turško eskadro obstoječo iz petih mogočnih oklopnih, treh vitkih fregat in več manjših ladij. Kakor je navada v takih slučajih, bobneli so topovi na obeh straneh v vojaški pozdrav, da se je razlagalo po strmih, skalnatih pečinah, koje obdajajo to krasno, a večjidel malo obiskovano pristanišče. Po teh strmih pečinah, — gori do veličastnega hriba Ida, — skrivajo se kandijski vstaši, kadar jim zavre vroča kri v srdu zoper turške zatiralce; in trdili so nam, da imajo vedno skritega orožja in streliva za celo armado po nedosegljivih, v skalo izdolbenih shrambah, da je porabijo, kadar bije ura zaželjene osvete.

Skozi romantični, temnozeleni oljčni log jahamo drugi dan v Kaneo, pogledat si to mesto, dobro vedoči, da najdemo malo zanimljivega; a lepa priložnost in radovednost ne dá človeku mirovati in tako se pridružim tudi jaz odhajajoči tolpi, ogledat si od blizu kraje, kjer je zidal nekdanj Dajdal svoj mitični labirint. —

„Je li Vam znano,“ — obrnem se nekaj dnij pozneje do častnika na straži, ko smo že zopet plavali počasno in mirno med malimi in velikimi otoki proti severju, — „je li Vam znano, v kake neznane kraje nas bo zanesla ta ugodna sapica?“

„Bog zna,“ odgovori mi on — „in pa admiral. Govori se sicer na skrivnem, da bomo čez par dnij pohajkavali po širokih ulicah grške stolice; a človek ne more verjeti, dokler se ne uresniči govorica. Pred tremi leti smo plavali s korveto D. od Sicilije gori proti Napolju; proti večeru, — bil je krasen dan, — zazremo veličastno mesto v vsej svoji bliščobi večernega solnea in že smo si risali v duhu načrte in šteli slastno veselje, katero nas čaka v tem krasnem pristanišči, — kar čujemo poveljnikov ukaz, kreniti jo v kolobaru

tik mesta skozi ves zaliv nazaj proti jugu, in nekoliko ur pozneje smo plavali zopet v temni noči po širokem Tirenskem Morji. Tako tudi zdaj najina nada, — toda oprostite, tamo-le me že zopet potrebujejo“ — in odšel je po svojem poslu, prepustivši meni daljno premišljevanje, naj si sam rešim uganko in končam stavek, kojega on ni mogel izvršiti.

To pot, hvala Bogu, izpolnila se nam je želja in drugo jutro prebudivši se zapazimo na levici iz staroveške zgodovine znani otok Salamis, na desni pa strdonosno gorovje Himet in ravno pred nami odpira se nam krasni razgled na slavni pristanišči Pirėj in Faler in v daljavi na veličastne razvaline slavitega mesta boginje Atene.

Koliko bi bil dal človek še tisti čas mladeniške navdušenosti, ko nam je še razkrival učitelj skrivnosti starogrške zgodovine, da bi mu bilo vsaj za trenutek možno zreti s svojim očesom čarobna čudesa srečne Periklejeve dobe ali vsaj ostanke njihove in kraje, kjer se dvigujejo še zmerom krasna svetišča starogrških bogov! Lehko je tedaj umeti, da sem z nekakim svetim strahom in s trepetajočim srcem pričakoval, da pade maček v Pirejskem pristanišči in me odpelje v te klasične kraje malo pristujoča železnica gori do toliko občudovanih staroveških svetišč. Saj nekdanje navdušenje mi je ostalo še vedno. —

Skozi ozki vhod tedaj priplavimo v glavno grško pristanišče Pirej, kjer so ležale zasidrane tudi tri grške vojne ladje (oklopnici Georgios in Olga in jahta Amfitrita) ter občudujemo tamošnje brodnike, koji s čudovito spretnostjo znajo vesti čolnice na jadra. Usuli so se kar na tujo Lisso in vabili nas, da bi nas odveli na suho. Isto tako privrejo neštevilni drugi čolni, obloženi z vonjavim grškim duhanom, kojega so tudi veliko spečali; a kupovalo ga je največ samo moštvo, ker je lehen in za tega delj tudi jako v ceno.

Za prvi vlak se nas odpravi trojica na suho in železnica nas odpelje po krasni dolini slavnoznanega Kefisa med vinogradi in oljčnimi gozdiči proti Atenam. Zapustivši vagon si gremo najprej ogledat novogrško stolico, ležečo med strmo pečino Akropole in visokim holmom Likabella; mesto je zidano prav po zahodnem zmislu; križajo ga lepe in ravne ulice in dičijo krasna državna in privatna poslopja. Med prvimi je najlepše kraljev grad s krasnim nasadom, koji je vedno odprt občinstvu v porabo in kratek čas; tukaj se zbira lepi svet grškega glavnega mesta pri poskočnicah kra-

ljeve godbe. A nižjega ljudstva tukaj nimamo prilike gledati; kdor hoče opazovati te ponosne in pogumne potomce slavitega Temistokleja in njegovih junakov; kdor hoče pasti svoj pogled na krasnih grških devojkah v pisanih narodnih nošah: poiskati bi jih moral pri njihovih narodnih plesih in igrah v okolici cvetodišečega Himeta, pred svetiščem Tezejevem, na obalah klasičnega Kefisa ali pa v senci pod veličastnim svetiščem olimpiškega Zena.

Iz kraljevih nasadov gremo po Hermejevi ulici proti jugozahodu mimo Tezejevega, od zunaj še dobro ohranjenega svetišča navzgor, ogledovat najvažnejša in najkrasnejša starinstva na nekdanji atenski Akropoli.

Starogrški zgodovinar Pavzanija, koji je obiskal Atene in njihova krasna svetišča za njihove srečne dobe, zapustil nam je natančen popis tega nekdanjega cvetočega mesta. Ako primerjamo njegov popis z današnjimi Atenami, srce nam mora zaplakati in živo moramo pomilovati nesrečno mesto, koje je moralo prebiti toliko neizgode od toliko in tako krutih sovražnikov. Revne kočice stojé zdaj ondu, kjer so se dvigala nekdanja krasna svetišča; marmorovi in drugi dragoceni kipi, kojih se je nahajalo brezštevilo po svetiščih, izginili so po polnem in ostale so le gole stene nekdanjega toliko občudovanih zidališč, — še te vse poškodovane in v poznejših dobah tako prenačene, da se tu pa tam komaj še nahajajo mali ostanki prave grške umetnosti.

Vstopivši tedaj med veličastnimi stebri skozi krasne Propileje, katere so pa, kakor navadno, kruti Turki profanirali in vzdali baterije vānje, — zapazimo na planjavi takoj na desni svetišče boginje Nike, kjer se še vedno hrani nje že močno poškodovani, a vendar še čudapolni basrelief na kamenitni plošči. Od tukaj je krasen razgled na Saronski zaliv. Dalje proti vzhodu se dviguje veličastno svetišče krasni Partenon, kjer se je hranil znameniti in dragoceni, iz zlata od slonove kosti izdelani kip boginje Atene. Kip je izginil sicer, a svetišče vendar še stoji, čeprav so mu Benečani leta 1687. pokončali streho in Angleži poplenili skoro vse basreliefe iz njega; njegova prvotna podoba in krasni stebri od belega marmorja so mu ostali še vedno, nam poznim narodom v znamenje njegove nekdanje krasote.

Ogledamo si še svetišče Erehtejevo z znamenitimi, krasnimi kariatidami in druge, kolikor toliko popolne ostanke nekdanjega bogato

ozaljšanih zidališč, ter obrnemo svoj pogled čez strmo steno proti severju, kjer se nam pokažejo nove Atene v vsej svoji krasoti. Proti vzhodu v nižavi se nahajajo še ostanki znamenitega svetišča olimpskega Zena, koje je nekdanj dičil še večji in dragocenejši kip, kakor je bil oni v svetišči Palade Atene; na jugu v bregu pa, kjer so se razprostirale nekdanje Atene, zapazimo obris velikanskega gledališča Dionizijevega, v kojem so stari Grki praznovali svoje narodne igre in plese. V lepi dolini dalje proti jugu se kaže neka otlina, o kateri se govori, da je Sokrat v njej pil otrovno kupo; blizu tam se vidijo ostanki znamenitega učilišča Zenonovega, Stoa Poikile, kakor tudi razvaline starogrške Akademije, kjer je Platon učil svojo filozofijo. Od nekdanjih mogočnih zidov, koji so vezali starogrško stolico z njenimi tremi pristanišči, ne nahaja se več sledu in holm Areopag na zahodu kaže nam tudi samo še po svojem imenu, da je ondu nekdanj stalo znamenito starogrško sodišče. Na severozahodni strani občudujemo še slavno maratonsko trofejo, krasno Tezejevo svetišče in zali Andronikov stolp, na kojem so čudokrasno izdolbene alegorije štirih vetrov; imenujejo ga za tega delj tudi v obče Eolovo svetišče.

Nismo imeli časa in priložnosti; da bi si ogledali vse druge znamenite starinoslovske ostanke, kojih se nahaja brezštevilo po privatnih in očitnih poslopjih, po cerkvah in okoli vodnjakov; pa saj tudi to, kar smo imeli priliko občudovati, napravilo je na nas tako mogočen vtis, da je bilo bolje odahnniti se nekoliko in privoliti duhu potrebni čas, da uredi vzprejete vtise.

Pod mogočno platano si postrežemo še s čašo izvrstnega dunajskega piva, katero nam kaj prijetno poplakne suho in zaprašeno grlo, zvečer pa se snidemo v gledališči pri italijanski operi in o poznuri nas odpelje vlak nazaj v Pirej, kjer je stala naša ladja.

Drugi dan počesti oklopnico s svojim pohodom grška kraljeva obitelj, Georgios I. s kraljico Olgo, lepo in ljubeznivo rusko princesinjo. Topovi so zopet grmeli, da se je razlegalo gori proti zelenemu Himetu; in da je donela vmes zdaj poskončna grška, zdaj mogočna avstrijska himna, — to se vse razume samo po sebi, — tako zahtevajo vojaški običaji. V lehkih in elegantnih čolnicih se odpelje popoludan kraljeva družina; v slovó jej doni gromovit pozdrav iz stotero grl krepkih pomorščakov, koji so bili po jadernikih, rànjah in lestvicah razpostavljeni.

Prihodnje dneve smo porabili z izleti po bližnjih klasičnih krajih. Blizu vhoda v Pirejsko lukso so nam kazali skalo, na koji je sedel perzijski kralj Kserks, opazuje in vladuje svoje ladje med znamenito bitko pri otoku Salaminu. Razume se samo po sebi, da Aten med tem časom nismo zanemarjali; kajti nikdo si ni bil v svesti, da bi mu bila še kdaj prilika, obiskati te znamenite in slavne kraje.

Ob vodi.

Stal ob vodi sem zeléni,
In vršenje čul valóv,
Iz vršenja pa odméval
Vrišč povódnih je duhóv.

Spodaj v jézera globíni
Vzbúrjeno plesali so,
Spodaj časih iz valóvja
Glasno zavriskáli so

In pokójno mésec z néba
Med obláki je sijal,
V vodi pa to gosto trstje
Veter je lehnó majal.

In ob vodi stal sem zopet
In poslušal šum valóv,
Pa iz njih ni več odméval
Jok in vrišč in ples duhóv.

V temni vodi zvezde z néba
Gledale so se svetló,
Gledalo se v njej je celo
Večno, blaženo nebó.

Jaz pa stal sem tih na bregu
Zlate sanje sanjajoč —
Oj, kakó iz duše móje
Plavala je temna noč!

I.

In grmóvje poleg vóde
V sapicah šumélo je,
Jezero pa sredi nóči
Skrívnostno vršelo je. . .

Bog varúj te, srce bóрно,
Saj to ni bil šum valóv
In na dnú zeléne vóde
Tudi ni biló duhóv! . . .

V tébi, v tébi le donélo
Kakor jok je, glasen jok,
V tébi le boléstne misli
Skepile so mračen krog! . . .

II.

In pred jasnim mójim vídom
Vstajala podoba je
In v srcé mi prisijála
Krasna njé svetloba je!

Gledal sem mladénko zórno,
Kakor solnéce čistó,
Gledal v duhu njen obrazec,
Gledal v jasno njé okó.

In kot v vodi zvezde z neba
V njem ljubav blestela je,
In kot v vodi zvezde z neba
Duša v njem žarela je! . . .

Bog te varuj, moj zaklad ti,
Srce móje, čuj te Bog!
Vsreči lepi, v zlatih sanjah,
Vtihnili tvoj je glasni jok!

Bajke in povesti o Gorjancih.

Spisal Janez Trdina.

15. Sveti Feliks.

Dokler je Trsták še sam krčmaril in gospodaril, bil je molčec in čmeren mož. Če ga je človek kaj vprašal, odgovarjal je po evangelsko: da, da, ne, ne ali prav za prav: mhm, na'a, dostikrat pa tudi nič. Ko pa je izročil hišo in skrbi sinu, razvedrilo mu se je nabrano čelo in jezik razvezal. Zdaj se je pokazalo, da je svet bistro ogledoval in svoje pivce zmerom prav pazljivo poslušal. Pomnil je dobro vse njihove pripovedke. V stari, plešasti glavi se mu je ohranilo marsikatero narodno poročilo, katerega sem drugje zastonj iskal. Koliko sem se trudil, da bi zvedel na tanko življenje sv. Feliksa, ki se je rodil pod našimi Gorjanci, ali vspех mojega popraševanja je bil povse neznatn, da skoraj prazen. Ljudje so mi reš da to in ono pravili ali vselej z znamenji dvojbe, nezaupnosti in sumnje in tako megleno in zmeteno, da se ni nič vezalo in ujemalo. Trsták je bil prvi, ki mi je pripovedoval o našem svetniku odločno in jasno in ob jednom doumno in zmiselno. Ker je rad modroval, ovil in prepletel je povest obilno s svojimi opomnjami, ki so bile z večine jako pametne, nekatere pa tudi poučljive. Vseh ne bom priobčeval, zapisal sem samo tiste, ki so z legendo kolikor toliko v zavezi in jo pojasnujejo.

Tudi mene, zatrdil je starec, mikalo je že nekđaj slišati kaj več o sv. Feliksu, že zato, ker je bil naš župljan in kmetiškega rodu. Saj veste, da je med svetniki tako borno malo kmetov! Marsikateri orátar se je že zaradi tega pohujševal, češ, na tem svetu trpimo več nego vsi drugi stanovi, pa nas ne čaka niti na ónem nobeno povračilo. Take besede so dosti neumne. Bog ima svoje prijatelje pri sebi, če tudi ne stoje v nobenem altarji in v nobeni priliki. Jaz pa Vam bom povedal nekaj družega, kar je po moji misli bolj tehtno. Naša zemlja je rodila že toliko tercijalstva, svetnikov pa skoraj nič; ali ni to strašno čudno?! O, da so vsi tisti res bogoslužni, ki se delajo, imeli bi jih več nego gob po dežji in Bog bi

bil moral nebesa že zdavnaj razširiti radi samih Kranjcev in Kranjic. Ali njemu naša vnanja lepota ne zadostuje, ker vidi grdi gnilež v pobeljenih grobih. No, vsaj to je dobro, da nam hinavska svojat zdaj ne more več toliko kvara delati; ali jaz se prav živo še spominam, kako neusmiljeno je strahovala Novo Mesto in obližje. Kdor se je zameril terciarkam, kar se je prelahko zgodilo, razlajale so ga za bogotajca, bogokletnika, prešestnika, tatú in ga tako oblatile in osvinjale, da ga skoraj noben človek ni več pogledal. Ker so verjeli ljudje njihovi svetosti, verjeli so tudi njihovemu lažljivemu, kačepičnemu jeziku. Iz te sramotne sužnjosti nas je rešil ranjki prošt Arko. Ta gospod je pridigal jako kratkočasno ali ostro, beseda se je zarezala v živo meso. Povedal je vsakemu, kar mu je šlo, brez straha in brez ovinkov. Obravnaval je po vrsti vse stanove in takó je dejal na rešeto tudi terciarko. Zagrmel jej je: Svetohlinka! v cerkvi bi potegnila vse svetnike iz altarjev in oblizala; precej, ko prideš med ljudi, pa grizeš in draplješ na kosce poštenje svojega bližnjega, do katerega nimaš ne trohe krščanske ljubezni. Naštel jej je tudi dolgo vrsto še drugih grehov, na zadnje pa je povedal tole lepo priliko: Bilo je strašno sveto dekle, ki se ni moglo nabahati s svojim devištvom. Če je vedelo, da se bo pridigovalo kaj o šesti ali deveti božji zapovedi, ni hotelo niti v cerkev iti. Moškega ni nikoli pogledalo in ustilo se je, da ga ne bi maralo, če bi bilo tudi preverjeno, da bo porodilo samega sv. Petra in sv. Pavla. Zdaj pa čujte, kaj se je zgodilo! Predno je še preteklo leto, premagala jo je skušnjava in rodila je dvojčka, iz med katerih pa ni bil nobeden ne sv. Peter in ne sv. Pavel! — Ta prošтова pridiga je bila za slavo in oblast dolenjskih terciark smrten udarec. Ljudem se je odvalil s srca težek kamen. Zdaj so jih spoznali in začeli prezirati. Kadar se je katera prehudo napihovala in svetničila, zabrenčale so jej kmali na ušesa besede: Hlini se, kolikor hočeš, rodila ne boš ne sv. Petra, ne sv. Pavla! —

Tercijalstvo, kakor vidimo, ni moglo dati nobenega svetnika; svojega ugodnika in izvoljenca si je našel gospod Bog v našem trnjastem Podgorji. Vem, da se zdi nekaterim to nekako smešno in skoro nemogoče, ali jaz se čisto nič ne čudim. Prebivalci tega okraja so še dan denašnji najpoštenejši in najboljši med vsemi rojaki, s katerimi sem imel priliko se seznaniti. Časa ne bomo zastonj tratili, ako si jih ogledamo nekoliko bolj na tanko. Meščani Podgorcem radi

zabavljajo, ker nosijo tako debele srajce in leže na slami, pa tudi zato, ker jim se vidijo okorni, surovi in neolikani. No, na pernicah res ne spavajo, garave so njihove srajce, trdo in debelo je samodelno sukno, v katero se po zimi oblačijo, trd in neokusen jim je zmesni kruh, trdo in težko je vse podgorsko življenje, melkužnost in lahkoživnost sta mu ostali neznani gostinji. Ali, ljubi moji! zato, da so Podgorci tako silno se utrdili in okremenili, ne sme jih, mislim, noben pameten človek grajati, ampak jih mora še na vso moč hvaliti in priporočati drugim za vzgled, ki je vreden posnemanja. Boljših delavcev na Dolenjskem ne najdete. Za svoje mladosti sem slišal dostikrat pregovor, da sta na svetu dva moža, ki se ne ustrašita nobenega truda in posla, ta dva junaka sta denar, pa naš Podgorec. Z veseljem sem vselej gledal, kako lepo se tem ljudem delo pospešuje. Vse jim gre izpod rok urno in z lahka, kakor da bi se igrali. Pot jim teče curkoma po obrazu, ali čuli ne boste ne stokanja in vzdihovanja, ne kletvine. Polje ima v Podgorji različne gospodarje ali kmalu boste zapazili, da je kmetiško skoraj povsod dosti bolj obdelano nego grajsko in cerkveno, zato pa žito tudi dosti več plenja in pridelek je jaklen in čist kakor zlato. Podgorska pšenica prekosa vselej na mestnem trgu vsako drugo, ravno tako ječmen in ajda. Vem, da pripomaga nekaj tudi svet, ali brez nikdar ne mirujoče in ne pešajoče podgorske pridnosti bi rodil ta svet le trnje in osat, kajti resnična je beseda: Iz pota žito poganja in na žuljih grozdje zori. — To veste, da je kupil tu v našem kraju Slatniški gradiček neki tujec, menda Dunajčan ali Moravec ali kaj je bil; pisal se je za Maha. Podgorce je on strašno grajal, da se drže tako svojeglavno svoje stare šege. Dejal je: Vaša zemlja je izvrstna, ali kaj vam hasni, kó pa nečete napredovati. Pazite, kako bom jaz delal! Ljudje so ga gledali in se smijali njemu in njegovim bukvam, brez katerih se ni ničesar lotil. Kmetovali so kakor prej po svoji navadi in se pošteno preživili. Nekateri so si tudi kaj opomogli, prikupili zemlje, naredili si kako novo njivo ali vinograd. Mah, ki je gospodaril po svetih svojih bukev, pa ni učakal veliko vspeha in veselja. Polje mu je rodilo pol slabše nego kmetom, vina ni pridelal skoraj nikoli, in tudi krave mu niso dajale nič mleka. S svojo veliko učenostjo je na zadnje tako ubožal, da je moral jesti koruzen kruh in krompir. Ta Mah je začel tudi v vsem cesarstvu najprvi gojiti tiste tuje svilne črviče, ki žive o hrastovem perji. Govoril je

Podgorcem: Da niste tako uporni, posnemali bi me vsi, pa bi videli in uživali še to leto obilen sad te prekoristne novice. Naši ljudje pa so mu veleli: Gospod, če se bo posrečilo Vam, začeli bomo rediti te gosenice tudi mi, ali dokler ne vidimo dobička, ne maramo jih. In pokazalo se je, da je imel Mah s tem mrčesom samo veliko sitnost, skrb in silne stroške, koristi pa nič in takrat se je udaril ob čelo in rekel: Podgorci so pametnejši od mene. Zakaj nisem tudi jaz počakal, da poskusi to reč najprej kdo drugi, ki je bogatejši od mene in izgubo lagle utrpi. —

Kdor rad in veliko dela, ne utegne dosti grešiti, niti mu se ne ljubi. Podgorci so pijančki in pravdarji — te dve napaki sta skoraj jedini, ki se jim moreta po pravici očitati. Pa še ti dve nista tako splošni in veliki, kakor ljudje vpijejo. Srkajo ga v slast, kadar ga kaj pridelajo ali če jim ostaja kak groš. Zaradi pijače napravi se kdaj tudi kak majhen dolg, ali jako redki so taki, ki bi bili svojo kmetijo utopili v kupici. Prava podgorska navada je ta, da ga pijo, kadar ga imajo, da pa prebodo lahko po cele tedne in mesece tudi brez njega in ostanejo ravno tako zdravi in veseli ob svoji mestoma neizrečeno dobri vodi. Jaz pravim, da se nahaja varčnih in celo skupih ljudij pod goro več nego drugje po Dolenjskem. Poznam take, ki so začeli brez groša, pa so si pripridili imetek, ki je vreden pet, šest tisoč goldinarjev. O lovcih se širi po svetu slab glas, da so sami lahkoživčki in zapravljivčki. Pojdite pa k Podgorcu Lakonšku, pa se boste preverili, kako lepo živino ima, in koliko je je in v kako dobrem redu in v kakem obilji mu je vse drugo gospodarstvo. In ta Lakonšek spada gotovo med najprve lovce v naši deželi: podrl je že osem in dvajset volkov; srn, lisic in zajcev pa še sam ne ve koliko. Kake grde reči čujejo se iz drugih krajev! V Podgorji so poboji, krvavi pretepi, krive prisege, prešestvovanje do malega neznana hudodelstva. Mladina se rada povsod druží, šali in ljubi, ali pod goro ne najdete niti desetka tistega nesramnega ponočevanja in pohujšljivega kvantanja, ki dela toliko sramoto bližnjim duhovnijam. Da, dober in pošten je podgorski rod! Ko bi po kakem čudu obogatil, povabil bi ves svet v gostí. Po dobri trgatvi kliče v hram znane in neznane popotnike, da se vesele ž njim vred preljubega božjega darú. Na te ljudi ne morejo se tožiti niti živali. Usmiljen in ljubezniv je Podgorec tudi proti njim. Po nekem nujnem oprasku sem šel oni dan v Ingorje, pa sem zapazil spotoma na drevji polno odprtih,

zgoraj pokritih kletek. V vsaki kletki je bilo gnezdo z mladički. Stari so jih pitali od zunaj ali na večer so hodili k njim spat, v tem zavetju so ostali lepo suhi, če je tudi ploha lila. Ko sem vprašal otroke, kaj bodo z mladički, ko se vzgode, dejali so mi: Potem ne bo nam več treba skrbeti zanje; naj gredo, kamor jih bo volja! Zdaj pa mi povejte, če ni ta šega krasen dokaz nepopačenega, blagega srca. Podgorec deli, kar ima, rad s svojim bližnjim, ali tuja lastina mu je sveta, da se je ne bo dotaknil brez vednosti in volje gospodarjeve. Po letu o velikem delu gredo dostikrat vsi ljudje od doma, vrata se malokje trdno zapirajo, in vender se ne pripeti kak večji kradež skoraj nikoli. Zadnjih deset let so pritisnile Podgorje strašne ujme in ob jednom gospôda. Nastala je povsod nepopisna revščina in lakota. Štiridesetletni možje so umirali od slabosti kakor starci, slabost jim je prišla od stradanja. Trdni kmetje so dali 1877. l. blagosloviti o Veliki noči mesto potic in kolačev star, plesniv komis, ki so si ga bili kupili za svoje zadnje krajcarje v Novem Mestu. Pa niti ob času te skrajne sile in ubožnosti ni se prigodil noben napad, noben grabež, nobena večja tatvina. Tako trdno in globoko ukoreninjeno poštenje se brez pobožnosti ne da misliti in razumeti. Podgorec res da ne zahaja vsak dan v cerkev, ker je preobložen z delom, pa mu je marsikje tudi preveč od rok. Tem lepše pa moli doma s svojo rodovino. Jedenkrat sem prenočil v Gaberji, ki stoji baš pod najvišjimi Gorjanci, pa sem imel dobro priliko spoznati ganljivo bogoslužnost naših Podgorcev. Da si ravno se je bilo poljsko delo že pričelo, molili so zvečer celo uro in tako goreče, da so mi kar solze v oči prihajale. Pred drugimi ni molil zmerom jeden, ampak zdaj gospodar, potem starejši sin, za njim mati, hči, mlajši sin, dokler so se vsi obvrstili. Med molitvijo se ni nihče oziral, nihče ni dremal ali celó hrščal, kakor se čuje tako po gostem po drugod. Tudi tista govornica je precej piškava in tudi hudobna, da so Podgorci neotesani zarobljenci in divjaki. Visokih šol res da niso pohajali, še v nižje so komaj zadnja leta nekoliko natisnili, ali je greh očitati jim nepriljudnost. Neolikan je menda tisti, ki napada ljudi z grdimi zabavljicami, pridevkami in kamenjem. Ali kdo je doživel kaj takega kdaj v našem mirnem, prekrotem Podgorji? Mislim, da nihče, od kar prebiva v njem zdanji narod. Vsi Podgorci, odrastli in otroci, pozdravljajo vsakega človeka s prijaznim obrazom: Hvaljen bodi Jezus Kristus! Bog daj srečo! Dober dan! ali pa kako drugače, kakor je

čas in prilika. Teh lepih, krščanskih pozdravov pa slišite presneto malo v prečinski, šent-peterski in soteški župi, najmenj pa v Novem Mestu, kjer tista mala, napušljiva gospôda, kateri pravimo jara, kmetiškega človeka tako prezira, da ne dobi, če jo kaj vpraša, niti odgovora. In tako sem Vam pokazal pravo, nepopačeno podobo zdanih Podgorcev. Njihovi spredniki, vrstniki sv. Feliksa, so bili gotovo še veliko bolj časti vredni in bogoljubni, kajti nas uči skušnja, da se v dobrem ne pomikamo naprej, nego nazaj. Zdaj pa mi povejte po svoji vesti, če je to kaj čudnega, da se rodi med tako poštenimi ljudmi mož, ki je pretekel v svetosti svoje rojake in se povzdignil ž njo na tako visoko stopinjo, da mu je podaril Bog moč čudodelstva in ga vzprijel v krdelo svojih prvih ugodnikov in ljubimcev, katere imenujemo svetnike! — Kakor ni jednak človek človeku, razlikuje se tudi kraj od kraja. Nekatere podgorske vasi obrekujejo sosede brez razloga, nekatere pa tudi, ne tajim, nekoliko po pravici. Radi petih ali šestih sleparjev dobile so na pr. Brusnice slab glas po deželi, ali mnoge druge vasi so si ohranile svoje dobro ime po polnem neomađeževano, njihovo poštenje se priznava in hvali po vsem obližji; kdor bi jih poskusil ogovarjati, reklo bi mu se od vseh stranij: Lažeš, poštenjake pusti na miru! Take vasi so Šent-Još, Pristava, Mihovec, Suhodol, Potavr in še veliko drugih.

(Dalje prihodnjič.)

Bolnik.

Oj solčni žar, le migaj mi
 Prijázno skozi ôkno bórno;
 In javljajoč pomlad uzórno
 Krog glave trúdne švigaj mi;
 Saj zunaj je pomlad, pomlad,
 A jaz na veke pojdem spat
 V domóvje tiho in prostórno!

Žgoli na drevji ptica mi
 In milo mi in sladko pôje,
 Da v jadu poka srce môje
 In solze vró čez lica mi — —
 Pomlad poslédno! . . Kmaló vse
 Minúlo bo, nehálo vse,
 In zêmlja bo vzprejéla svôje!

Vzprejela bo! . . solzá nihče
 Tačas za mé ne bo pretakal,
 Nihče, nihče! Čemú li plakal
 Po mêní bi, če grôb zaprè
 Teló le-tó, na vek, na vek?
 Minul bom jaz, končan bo tek,
 Pokojen bom rešenja čakal!

Oj kmalu, kmalu solčni žar,
 Sijal mi boš na mrtvo lice,
 A petje nežno male ptice
 Donélo bo . . Oh! njej ni mar,
 Da jaz na veke pojdem spat,
 Ko zunaj vlada majnik zlat
 In cvetke dvigajo iz tal glavice!

—b—

Vita vitae meae.

Zgodovinska podoba. Spisal dr. Ivan Tavčar.

II.

(Dalje.)

In Carolus je dvignil tedaj meč, da bi prebodel brata odpadnika. Silna strast mu je preslepila dušo in kakor najbogoljubnejše delo je hotel storiti umor ter pokončati človeka, ki ga je ž njim jedna in ista mati rodila.

„Umreti moraš!“ dejal je hripavo. Še bolj ga je razkačilo, da se Jurij Kosem ni razdražil. Mirno je stal pred njim ter položivši roki čez prsi izpregovoril ironično:

„Če ti tvoja vera, Carole, zapoveduje umor, torej sekaj po meni!“

„Ali ne stoji pisano: ubijaj v svetem svojem ognji!“ odgovoril je ta srdito. Tedaj je bilo Jurija Kosma življenje v nevarnosti. Mlajši brat je zavihтел v resnici ostro orožje, in po glavi bi bil udaril predikanta, da mu ni priskočil nekdo iz spremstva na pomoč. Bil je to star mož, ki je že poprej sovražno pogledaval po razvnetem katoliku. Ko je le-ta dvignil meč, oglasil se je starec ter dejal:

„Tudi je pisano: kdor suče meč, pokončan bo ž njim!“

Izpregovorivši je zavihтел silno dolg meč ter ga hladnokrvno zasadil mladeniču v prsi pod ramo. Ranjenemu je odpadlo orožje ter zažvenketalo po tleh. Zaječal je v bolečinah, stiskal z rokami rano ter vzdihnil goreče:

„Sancta Virgo, vita vitae meae!“

Povesila se mu je glava, omahnili mu roki in zgrudil se je na zemljo. Vse to se je zvršilo v malih trenutkih. Vtis krvavega čina je pretresel z grozo ponočno družbo. Z grozo in strahom! V neskončni bolesi se je zgrudil predikant na zemljo in ljubezen do brata, omamljena do tedaj po tuji veri, vzplamtela je v trpečem srci, in zavest, da je zakrivil smrt tega brata, pregnala mu je kri z obraza. Opazil ni, kako je ostal sam na mestu, in kako so mu temni sprem-

ljevalci zapuščali kraj jeden za drugim. Prelival je solze ter klical Boga na pomoč. Potem se je ojačil, zavil otrpnelo bratovo telo tesno v plašč ter si je naložil na svojo ramo. Njemu samemu je odpadlo pri tem pokrivalo z glave, in s pleč mu je zdrknil plašč. Pustil je oboje na mestu ter šel s čudnim bremenom na pot proti rojstni vasi. Stopal je hitro, strastno, znoj mu je lil po obrazu, in težko je hropel pod strašno pezo. V luninem svitu se je vila steza pred njim kakor rumena nit, in hipoma se mu je v bolečih možjanih dozdevalo, kakor bi stal vedno na jednom in istem mestu, kakor bi se pot do vasi ne hotela krajšati. Obrnil je pogled proti hišam, mrgolele so pred njim v nočnem mraku, a konečno pričele pred njim bežati. Obrnil je pogled v stran na hribe; gorski vrhovi so se majali pred njim, a konečno se pričeli odmikati ter se odmaknili v silno daljo. Dozdevalo se mu je, da je s svojim bremenom na širni planjavi, kjer ni bilo ne drevesa, ne studenca, in neznosna žeja mu je tlela na pekočem jeziku.

Obrnil je pogled proti jasnemu nebu; zvezda je mrgolela pri zvezdi, a konečno se je pričela zvezda pri zvezdi više in više pomikati ter se izgubljavati v neskončno višino.

„Pred mano bežé!“ je zastokal. „Kakor Kajn sem umoril rodnega si brata!“

Črne lise so se mu napravljale pred očmi, plapolale mu pred pogledom ter se širile in širile in konečno prepregle vso okolico. Smrtni strah ga je pretresel.

„Bog pošilja temo na me!“ zaječal je, „kakor nekdan nad pregrešne Egipčane!“

V resnici je bila nastala hujša, večja tema: na nebu je zavil oblak svetli mesec v svoje sivo krilo. Ali nesrečnik si ni upal več pogledati na ponočno nebo in menil je, da ga preganja božja kazen. Hitel je dalje, šibile so se mu noge, in neizmerno težko se mu je dozdevalo breme ob rami. Imel je občutke, kakor bi ga to breme v zemljo tiščalo in tiščalo, in imel je tudi občutke, kakor da sta mu nogi že deloma v zemljo zabiti. Tedaj ga je hotela zapuščati zavest, tolklo mu je po glavi, in slabost mu je obšla srce. Hipoma pa je na prsih pod ramo, kjer je nosil brata, občutil dih gorke sape. Njemu vsaj se je dozdevalo tako, in z roko je segel pod svoje breme, ravno tja, kjer mu je prišla poprej gorkota do telesa. Posegel je v gorko mokrino, in kakor bi ga piknila strupena kača, odmaknil je

roko: bila je zdaj rudeča in s krvjo bratovo oblita! Tedaj je vedel, da ga ne smé preobdati slabost, ker bi sicer ne mogel rešiti brata, če je bilo morda še kaj življenja v njem. Mrzel pot mu je stopil na čelo, razbistrili so se mu možgani in bilo mu je, kakor bi se bila črna preproga, pred njim viseča, pretrgala od vrha do tal. Okolica je ležala pred njim v večji svetlobi in opazil je, da je došel do prvih koč. Pred njim je čepela domača vas, kup slabih lesenih koč, katere so se v luninem svitu še bolj uboge videle. V tistem hipu je mesec na nebu priveslal izza sivega oblaka.

Nikjer ni bilo opaziti luči. Vaščani so že spali vsi, in čuti ni bilo glasu. Lezel je strahotno mimo hiš ter se skrival v senco pri stenah. Zavil je okrog cerkve in pred sabo je imel zdanje očino domovanje, nekdanjo poljansko mežnarijo, ki je stala sredi vasi. O njej ni zdaj ostanka, samo v ustnem sporočilu še živi in stari ljudje pripovedujejo, da so nekdaj v mladosti čuli praviti, da je na mestu, kjer je bil že takrat zelen vrt, stala poprejšnja mežnarija.

Pred leseno steno te mežnarije je odložil Jurij Kosem svojo pezo v hladno travo. Potem pa se je pritihtapil do malega okna, ki je bilo razsvetljeno. V nizki sobi je tlela trska pri peči. Iskre so padale od nje in dim se je vlekel proti črnemu stropu. V kotu okrog mize so sloneli mlajši bratje ter molili. Najmlajša deklica z rumenimi lasmi je položila glavico po mizi ter spala. Med molitvijo je bila zadremala. Srce se mu je vnelo, in v ognjeviti ljubezni je hotel objeti to družbico, s katero so ga nekdaj sklepale tako tesne vezi. Ali kje so bili zdaj tisti časi! Pri peči je slonel tisti, ki je vsa ta bitja rodil, in pleša se mu je svetila iz teme. S hripavim, ostrim glasom je molil. In temu pri oknu so zadonele na uho kakor trombe glas besede starčeve molitve:

„Molimo še očenaš, da bi gospod Bog odvrnil to pohujšanje, in pokončal odpadnika Jurija, ki je bil nekdaj vaš brat in moj sin! Oče naš . . .“ In z ostrim glasom in z gorečim naglašanjem je molil svete besede, in otroci okrog mize so molili za njim ter pobožno sklepali roke. In tudi rumenolasa glavica se je prebudila ter se dvignila z mize in rudeča usteca so zaspano govorila: „In pokončal odpadnika Jurija! Oče naš . . .“

Tisti pa, kateremu so izmoliti hoteli pokončanje, padel je zunaj po zemlji kakor posekan hrast, in ruval je travo z ruše in v hladno prst je ječal. Potem pa se je vzdignil ter planil tja v noč.

III.

Po tem dogodku so pretekli skoro trije tedni. Škof Joannes je bil zapustil že zdavna dolino, in vitez Hohenburg je sedel zopet na gradu v Loki ter koval zopet naklepe proti luteranom. Na Visokem je ostalo nekoliko grajskih hlapcev, in po pogorji so se potikali in lovili predikanta Jurija Kosma, ki je hotel umoriti svojega brata ter z oboroženim spremstvom napasti še celó škofa, ki je prenočeval na Visokem. Bila je ta vojaščina divje narave, in po gorjanskih kočah so gospodarili ter revnim kmetičem jemali ubožno imetje, češ, da so tako vsi skrivni luterani, in da naj torej plačujejo. Kjer se je prikazala ta tolpa, zapirale so se vrata, in hipoma je hotel vsak dober katolik biti in luterani so svoje mišljenje potiskali v najskrivnejši kot temne duše ter goreče prihajali h katoliški službi božji.

Bilo je torej kake tri tedne po škofovem odhodu. Prijazen jesenski dan je bil, in za ta pozni čas je solnce skoro premočno pripekalo. Bila je tudi nedelja in prazničen mir je vladal nad zapuščeno vasjo. Tisto jutro se je stregla sveta maša pri Materi Božji na Gori v poljanski podružnici, stoječi visoko na hribu. Maščevalo se je v čast Mariji; zatorej je bilo skoro vse na Gori, hoteč tako kazati gorečnost do Božje porodnice, katero so se luterani branili čestiti. Zaprte so bile kočice po vasi, in samo tu in tam je sedela stara ženica na solnci. Vas poljanska je štela tedaj kakih dvajset lesenih hišic, stoječih v bregu nad malim potokom, ki mu pravijo Lovčivnica. Ta potok teče dan danes v ravni črti skozi vas, tedaj pa je, stopivši med prva poslopja, napravljaj precejšen ovinek ter se pri vходу v vas držal tesno pri bregu. Skoro sredi vasi jo je zavil povprek ter se tik cerkve zopet v ravno črto zasukal. Na omenjenem ovinku je stala nekdanj mežnarija; bilo je to, kakor rečeno, leseno poslopje, postavljeno na nizek temeljni zid. Na strani, proti potoku obrneni, vodil je ob steni lesen hodnik, kakor se taki hodniki še zdaj opazujejo pri starih kočah.

Po vasi je prikorakala tisto dopoldne četa grajskih hlapcev. Pod kositarskimi čeladami so se potili in žeja jih je mučila. Vse jutro so lazili po grmovji ter ohali za predikantom. Z brezvspešnega pota so se vračali ter stopili v vas z namenom, poiskati si kaj živeža. Na čelu predrzni tej vojaščini je stopal mož, katerega že poznamo. Bil je to tisti jednooki pešec, ki je Jurija Kosma pahnil v vodo. Zapuščena vas je vzbudila takoj slabo voljo v poštenjaku.

Z mečem, ki ga je stopivši med hiše izdrl, sekal je po zraku ter dejal jezno:

„Vsa vrata so zaprta, nikjer se ne kadi izpod strehe in hudič ve, da sem lačen, kakor bi se bil štirideset dni postil!“

Začule so se nemške, laške in slovenske kletve. Vsa družba je klela.

In jednooki je zopet sekal po zraku.

Obstali so pred starko, ki se je grela na solnci. Ni dvignila obraza, ko so pričeli kričati na njo. Jednooki je pristopil ter jej položil roko na glavo; še le tedaj je dvignila pogled proti njim in dejala z dobrovoljnim smehom: „Devetdeset let sem stara, devetdeset!“

Vpili so, da naj pove, kje so vaščani, da je vas tako prazna, ali ničesar niso spravili iz nje, nego: devetdeset let sem stara, devetdeset. Pustili so jo konečno v miru ter stopali dalje po vasi. Hudobna usoda je privabila v tistem hipu mladega petelina izza ogla. Nenavaden hrup je vzbudil radovednost v njem; obstal je na oglu, sukal glavico ter bistro pogledaval zdaj s tem, zdaj z onim očescem po železnih možeh. V jedinem očesu se je zaiskrila radost surovemu vojščaku, lahko in brez zračnega šuma je povzdignil ostro orožje, katero se je potem zvižgaje zablistalo ter s prečudno spretnostjo odbilo glavico radovedni živali.

„Nekaj bo vender le!“ tulil je četi vodnik briše meč ob zeleno rušo pri poti. Vsi drugi pa so s strastjo planili po zadetem petelinu, ki je s perutami krčevito bil po zemlji, nekolikokrat se preobrnil ter mrtev obležal. Takoj je izginil v vojaško bisago.

„Ali nisi pravil, Jaka, da prebiva tu nekovo luteransko prase pri polnem koritu?“ vprašal je jednooki potem, ko se je bil pomiril hrup, prouzročen po petelinovem obglavljenju. „Nekakov Čudež, dejal si?“

Oglasil se je naš znanec, Pešarjev Jaka: „Čudè mu pravijo, ne Čudež! Ali svoje ostroge ti zastavim, da sedi mož na polnih vrečicah, in marsikak beneški cekin se dolgočasi pod njegovo streho, samo Bog ve, kje. Če mu prerijemo klet, prišlo bo kaj na dan, prišlo!“

In Jaka je stopal pri tem tako trdo, da so mu velikanske ostroge mogočno rožljale ob nogah.

„Santa Maria!“ razvnel se je jednooki, „in ti praviš, da je ta človek luteran?“

„Lazil je pač za Kupljenikom, in tudi s Kosmovim Jurijem so ga videli v pogorji,“ odgovoril je Jaka.

„Santa Trinidad!“ zakričal je oni ter lomil španščino. „Dobro, da ni katoličan! A kje je to zlato gnezdo? Že davno bi je bili morali izprazniti!“

Čude je bil tedaj premožen vaščan. Njegova hiša je stala v bregu nasproti mežnariji. Potok je tekel vmes, in šibka brv je držala ravno na tem mestu čez njega. Tudi ta koča je bila vestno zaprta, ali lehán dim vijoč se izpod strehe je pričal, da niso vsi prebivalci z doma. Pred zatvorenimi vrati je obstalo oboroženo krdelo. Jednooki je potolkel z mečevim ročajem po vratih.

„Senjor Čudež,“ kričal je pri tem, „prijatelji Vas iščejo. Dobri prijatelji, carramba!“

Nikdo se ni oglasil iz koč.

„Kaj, ti nečeš odpreti?“ jezil se je vojak, „a vender smo voljni s teboj Lutra moliti! — Odprimo si sami!“

S helebardami in meči so izpodnesli slaba vrata ter s hrupom in krikom vlomili v vežo.

Nekaj časa so se čuli sami koraki po stopnicah navzgor hitečih. Potem je zatulil nekdo in zazvenelo je orožje. V tistem hipu je prihitela zadaj iz hiše plaha deklica ter jokaje letela po dvorišči proti brvi. Pri tej se je ustavila ter klicala: „Oče! oče!“

Ta čas se je prikazal pri sprednjih vratih naš jednooki znanec. Ječal je in roko je tiščal na globoko rano, katero je iztaknil v koči. Kri mu je lila po obleki ter v lužah ostajala za njim, ko se je opotekal po planu proti vodi.

„Madonna!“ kričal je, „da je moral ravno mene zadeti ta pes! Madonna santa, zadel me je do živega!“

„In žejen bom moral umreti!“ je vzdihnil. S kalnimi očmi se je vlekel proti potoku. Dospevshega na prod so zapustile moči, in padel je na trebuh po zemlji ter obležal. Tedaj je prišla zadaj iz hiše še druga osoba. Bil je starec, s sivimi lasmi, ali ostrega pogleda. Klical je prokletstvo na svoje proganjalce ter pestil levo roko. V desnici pa je držal dolg meč, od katerega so padale rudeče kaplje! Z zobmi je škripal, korakajoč proti brvi ter zdaj in zdaj obstajal in s svetopisemskimi zabavljicami obsuval svoje napastnike. Prekoračil je s svojo hčerjo tanko brv. Tudi vojaki so prihrumeli na dan ter kričali in kleli. Spustili so se v tek proti brvi. Ali v tistem hipu je posegla višja moč med preganjane in preganjalce!

(Konec prihodnjič.)

Naše obzorje.

Spisal dr. Fr. J. Celestin.

V.

Josip Jurčič. Ako hočemo dobro poznati in oceniti pisatelja, poznati moramo dobo, kadar je živel in kdo je najbolj vplival in kaj je najbolj vplivalo nanj? Jurčičev sošolec in dober prijatelj prav dobro vem, da je na Jurčiča še v gimnaziji naredil največji vtis Walter Scott, in da je bil tudi potem na Dunaji dolgo ves vnet zanj. Tému se pač ne bomo čudili, ako pomislimo, da je isti pisatelj vplival na romanopisje vse Evrope in da je celó oče francoskega realizma — Balzac bil njegov navdušen čestilec, četudi mu sam ni nič podoben, ker njegova dela so življenje, a W. Scotta imenuje Emile Zola (Parižskija pisma I. 31—32) samo dobrega dekoratorja, ki ga zdaj najrajši bero — mlada dekleta.

Iz angleških pisateljev sta Ch. Dickens in Shakespeare posebno vplivala na Jurčiča. Se ve da je poznal tudi novo nemško literaturo, vendar mislim, da nanj kot na pisatelja ni noben Nemec toliko vplival kakor omenjeni Angleži, pač pa je (pozneje) tekmoval z njimi Iv. Turgenev, pa ne toliko, da bi bil bitno premenil Jurčičev pisateljski značaj. Saj Turgenev je že v štiridesetih letih našega stoletja s svojimi „Lovčevimi zapiski“ odločno stopil in ostal na stališči pisatelja, kateremu v pripovedanji ni glavna stvar romantična zanimivost (pri Jurčiču pa je), ampak verno slikanje značajev in stanja, v katerem so osebe, s tem glavnim namenom, da njegove slike kažejo društvu podobe iz življenja, njegove dobre in slabe strani ter tako odločno delujejo, da se v društvu budi samopoznanje in z njim želja, da se odpravi, kar je slabega in zameni z dobrim. Vemo pa tudi, da so že njegovi „zapiski“ probudili najživahnejše zanimanje za ruskega kmeta-tlačana ter mogočno budili in širili misel osvobojenju sužnega kmeta; vemo, da je Turgenev tudi po tem v celi vrsti romanov in povestij slikal in tolmačil tečaj razvijanja ruskega društva — do našega desetletja ter pridobil si tako ogromno značenje.

Kaj takega o našem Jurčiči pač ne moremo trditi: on se ni tako povzdignil, da bi bil slikal v širšem zmislu naše sovremeno živ-

ljenje, da bi nam bil kazal naše zdanje radosti in žalosti, naše boje in zmage, nade in strah, t. j. bolj ali menj popolno sliko našega društvenega stanja, našega obzorja, stopanje in padanje kulturnega toplomera, kakor vidimo to pri največjih sodobnih pisateljih vseh narodov. Pa saj vse zapadno slovanstvo nima nobenega pisatelja, ki bi pisal, kakor Turgenjev in mnogi drugi ruski kritični pisatelji, ter bi torej slikal sodobno društvo: romantična zanimivost pripovedanja in značajev je še vedno glavna stvar. To je ruska kritika tudi že opazila ter se potožila, da zapadnoslovanski in južnoslovanski pisatelji ne slikajo sodobnega življenja in njega borbe, da je zato njihovo pripovedovanje skoro brez idej, dobitih sredi našega življenja, v tem ko je naše življenje vendar jako zanimivo (vzemimo samo naš preporod in neprestani boj za obstanek in napredek) ter pisateljem naravnost ponuja jako bogato, raznovrstno tvarino.

Jurčič je bolj podoben ruskemu Gogolju in sicer v tem, kar je pri njem pač največ vredno, v slikanju tipov iz našega kmetkega življenja. Ti tipi so slikani s tako realistično silo, da pač vsak Slovenec lahko takoj reče: to so naši ljudje, to je naše življenje in mišljenje. Ravno tako ali vendar še bolj na široko predočeval je Gogolj ruskemu društvu sliko za sliko iz življenja, ali ne samo kmetkega, ampak tudi, kako živé plemenitaši, činovniki itd. in sicer s tako resničnostjo, da se je vsa Rusija videla kakor v zrcalu ter se ustrašila same sebe in svojih grdob. Vendar mislim, da Jurčiču ne bomo krivice naredili, ako rečemo, da so se mu take žive slike posrežile precej tako, ko Gogolju njegove, — samo iz kmetkega življenja, da so drugi značaji veliko menj tipični, čeravno že po svojem talentu bolj ali menj očitno teži za tem, da bi tudi oni bili karakteristični. Ali da ni dosegel tega ali vsaj ne tako kakor v svojih kmetških tipih, krivo je menda prvič to, da je človeško srce in duševno življenje sploh bolj poznal in uganjeval, ko pa realno življenje naših bolj omikanih krogov, in drugič že omenjena okolščina, da se je učil najbolj od takih, katerim je romantična zanimivost glavna stvar.

Ko je bil Gogolj že razvil vso svojo genijalnost in ustvaril svoja neumrjoča dela, dogodilo se je pri njem, kar vidimo prav redko, da on sam pravega pomena in prave vrednosti svojih del ni razumel. Kar je najboljšega napisal, mislil je, da je pisano le bolj za

zabavo, a ostre satire ruskega življenja in v njej ležeče moralne sile skoro ni več videl in na zadnje začel se celó kesati svojega pisateljevanja, ker je opravičeno in dobrodejno svojo satiro začel držati za obrekovanje svoje drage Rusije in ruskega naroda. —

Kaj takega Jurčiču se ve da ne moremo očitati, samó v tem mu je nekaj podoben, da je on to, kar je najboljšo, stavil bolj na zadnje mesto ter v povestih svoje kmetijske tipe večkrat uvajal tako rekoč čitatelju za zabavo, da si nekoliko oddahne ter se tako rekoč malo odvrne od glavnih oseb in glavnega dejanja. Da nam je ostal bolj pri kmetu ter ustvaril še več kmetijskih tipov, da je segel še malo bolj globoko in zabavi v risanju tipov pridejal še kritike in nekaj več satire, čestili bi ga gotovo še bolj in naše potomstvo slavilo ga še bolj. Samopoznanje bi napredovalo gotovo z večjo silo in še bolj budilo v omikanih krogih poznavanje in ljubezen do priprostega naroda, njegovih radostij in bridkosti.

Pa četudi Jurčič ni vsega dosegel, kar je mogel ravno v tem zmislu, nekaj gotovo tudi za to, ker je prezgodaj umrl ter ni mogel doseči vrhunca svojega naravnega razvitka ravno v tem pogledu: vendar nam je obzorje jako razširil s tem, da smo v plastični realnosti zagledali svojega kmeta, to podlago narodnega življenja, ter bolj ko kdaj opazili, da je on prava naša kri, zdravo naše meso in začeli z večjim veseljem stopati doli k njemu kakor brat k bratu. Čeravno njegovi najboljši tipi nimajo Bog ve kakih idej ter jih v njegovih omikanih osebah in posebno v Tugomeru nahajamo se ve da več, čeravno je Jurčič gledé množine idej n. pr. v primeri s Stritarjem pač gotovo za njim ter mu obzorje ni tako široko: vendar je kot pripovedovalec veliko pred njim. In ne samo pred njim! Koliko pa ima vse zapadno in južno slovanstvo mož, ki so pokazali toliko realno moč in ustvarili nam toliko tipov, kakor ravno on? Zato smemo pač reči s francoskim kritikom: „Brezsmrtnost gre tvoriteljem živih ljudij, onim, katere navdušuje življenje, kateri rišejo življenje (Emile Zola: Parižskija pisma I. 236).“

VI.

Iz vsega zgoraj povedanega pač vidimo, da naše obzorje ni ravno široko. Sicer mi morda poreče kdo, da trije, štirje pisatelji še ne sestavljajo našega duševnega obzorja. Ali če pregledamo tudi vso našo književnost in vse naše socijalno-politično življenje, mislim,

da ne bomo opazili bitno širjega obzorja. To je tudi razumljivo: mladi in mali smo. Vedna borba za narodno življenje nas sili bolj ali manj naravnost, da si omejimo svoje želje in delavnost na najbolj potrebno in — dosegljivo. Z druge strani pa nam zadržuje razširjenje obzorja gotovo tudi to, da pri nas omikanec lahko misli, da mu daje tuja (nemška) omika dovolj široko obzorje, in ne vidi, da nas tuja omika ravno vsled svojega bogatstva lahko bolj moti, ko nam koristi, če vzprejemljemo od nje vse vprek brez zrelega premisleka, česa je ravno nam najbolj potrebno. Pomisliti pa imamo tu še to, da si mi le prevečkrat ne izbiramo iz te tuje omike po svoji volji — kolikor je vendar že imamo — ampak da se nam ona naravnost narivava in sicer ne, da nas podpira v našem naravnem, t. j. narodnem razvitju, ampak da nas — pogoltne: Zato je opravičen neki strah pred to omiko, in ko bi se nam tudi ne vrivala tako rekoč s fizično silo, tedaj bi se njena moč in njen vpliv takoj veliko ne zmanjšal, ampak bi se morali še dolgo boriti, dokler bi se postavili na svoje — slovanske — noge ter bi si obzorje znatno razširili. Ko bi to dosegli vsaj nekaj bolj, ko do zdaj, mogli bi izbirati si iz vse zapadne omike ravno to, kar nam je najbolj potrebno ter bi to priporočali občinstvu: tako bi jenjal do zdaj tako opravičen strah pred tujo omiko. Za zdaj pa nam ta strah vsaj kaže, da imamo še v sebi silo življenja, da v obče vendar še nismo žalostne žrtve na čast in slavo — tujcem. In naš narod se bode ohranil, četudi je zaostal v omiki za mnogimi drugimi, če se bode odlikoval z dobrimi praktičnimi vplivi na življenje, srce in voljo, če se bode počasi rešil pustega posnemanja, tega očitnega znamenja nesamostalnosti.

Slovenski narod se prebuja. Ta naš prepoved je jako podoben českemu, kakor ga je risal dr. Tonner pred Poljaki v Levovu (v februarju 1882. l.) in med drugim pripisoval prepoved českega naroda stalnosti kmeta za občno delo in omiko pod vodstvom domoljubov: „Naši česki apostoli niso deklamovali, niti govorili fraz, niso pisali za narod in o narodu pripovedek in izmišljav; iz početka so celo zgodovino izučevali prav malo. Pisali so za narod, v narodnem jeziku, o praktičnih stvareh: kako treba orati, sadje saditi, za bučele skrbeti, kako pečati se z obrtnijo, družé to realno stanje z narodnimi svrhami.“

Obzorje Čehov v obče ni preozko, pa tudi ne preširoko, ali vendar bolj ozko, ko široko. Sam Gregr priznava; da se česka lite-

ratura boji svobodne besede evropske znanosti ter da je brez bogate, razvijajoče vsebine (gl. *Věstnik Evropy* XII/6 4, str. 429). Preširoko obzorje slabi človeku moč in voljo za najbližje potrebe, telesne in duševne, ter ga goni tako rekoč mimo sedanjosti k idealom daljne bodočnosti: ono postaje tako malo plodovito. Taki so v slovanskem svetu oni, večjidel mladi ruski radikanci, ki bi radi takoj izvršili velikanske socijalne reforme, ki njim s a m i m niso dosti jasne, ne oziraje se dovolj ni na mogočnost, ni potrebo, ni na sredstva. Isto slabost imajo tudi bolgarski ali srbski radikanci, če se preveč oddaljujejo od sedanjosti in mogočnosti napredka na podstavi življenja in njegovih uvetov. Nasprotna je slabost, ako inteligencija živi le bolj v preteklosti, od spominov na njo in za njo težč z nekim romantičnim navdušenjem. Slovanski svet ima tudi to prikazen in vidi, da je ta romantizem rad združen bil in je z nestrpljivostjo in fanatizmom, ki ne more imeti vspeha, dokler se hrani in živi le bolj v preteklosti ko v sedanjosti, ter niti s to niti z bližnjo prihodnostjo računati ne zna. Preozko obzorje je torej pač še bolj škodljivo in neplodno, ko malo preširoko ter je mladim narodom pogled v prihodnost bolj naraven ko v preteklost.

Ako je torej važna naša naloga, da si širimo svoje obzorje in ako je gotova resnica, da so tako dobljene in osvojene dobre ideje in dobro znanje trda podlaga napredku in to tem bolj, čim več je produktivnega znanja in idej: s tem še nikakor ne težimo za kakim kosmopolitizmom, ki bi bil res za nas preširok in neploden: „Razkoš kosmopolitičnega mišljenja si morejo privoščiti brez nevarnosti za svoj obstanek vselej samo prve svetske sile, nikdar pa take, ki imajo še težiti za višjimi smotri (*Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik* IV. 320).“

Tako govori Nemec z obzirom na svoj narod. Koliko več velja to za nas početnike in bolj ali menj za vse slovanstvo! Za Ruse še najmenj, pa je za to slavni Ivan Turgenev v svojem govoru na banketu 28. junija 1882. l. mogel reči med drugim tudi to: „Naglašujejo narodnost v umetnosti, pesništvu, literaturi samo slaba plemena, ki še niso dozrela ali pa niso politično samostalna; njihova sila (energija) ima služiti, se ve, za druge bolj važne svrhe, da si ohranijo svoj obstanek.“ Rusom se res ni boriti za svoj obstanek, ali o svoji narodnosti, o slovanstvu sploh in o njegovi kulturni nalogi govore ter bodo pač še dolgo govorili in najbrž čim

bolj se bodo zavedali, tem bolj se bode poudarjal kulturni napredek slovanstva (četudi njim Rusija mora biti prva), ali ne kakor kako nepomirljivo nasprotje zapadni omiki, ampak kot samostalen delavec na obširnem kulturnem polji. Ta samostalnost bode tudi v daljni prihodnosti, celo na svojem vrhuncu, vendar le odnosa, ker popolne ni imel in ne bode imel noben — celo ne kitajski — narod.

Ali kako naj si širimo obzorje? S produktivnim, t. j. najbolj ravno nam in ravno zdaj potrebnim znanjem. Ako v obče govorimo, vredno je sicer vsako (pošteno) znanje nekaj, ali ako me odvrča od najbolj potrebnega, da živeti in pametno napredovati ne morem, postaje to znanje celo lahko škodljivo. Takega znanja vleče kultura več s seboj, nego ga je treba. Da si pa pridobimo potrebnega znanja zunaj tega, ki ga nam šola daje, imela bi naša literatura morda bolj ko do zdaj dajati potrebno znanje pa tudi svetovati, kje bi si ga pridobili. Nemške knjige se ne bójmo, če je le dobra, še menj pa slovanske ali druge; priporočajmo jo ali pa vsaj povejmo občinstvu njene glavne misli. Saj vendar imamo in bomo imeli med seboj ljudi, sposobnih za to, če si le posel dobro razdelé. Ali se nam tako ne bi bolj hitro ko do zdaj širilo obzorje, jačala umna in ž njo občna produktivna moč? Za narodnost pa mislim, da se nimamo tu prav nič bati: produktivno znanje more samo jačati, slabiti pa ne.

Preveč na široko tudi tu ne moremo razpeti svojih kril, niti letati previsoko. Izbor in zdrave kritike nam je treba. Pri nas in sploh v vsem neruskem slovanstvu je kritika še slabo razvita. Četudi se tiska leto na leto več, literaturna kritika v obče vendar le bolj šteje in poroča, ko ocenjuje. Kritika je potrebna celo prvi knjigi, ki se tiska, saj škoditi jej ne more kritika, ki poučuje in vodi kakor skrbna mati svoje dete; svari, da se ne pišejo nepotrebne stvari; uči, kaj in kako naj se piše; sodi napisano ter poučuje pri tem pisatelja in občinstvo, pa tudi z vso odločnostjo povzdiguje svoj glas, ako bi kdo hotel literaturo zlorabiti, kvariti občinstvu ukus, srce in um.

Brez kritike se literatura ne more vspešno razvijati, četudi se literaturne „znamenitosti“ bistro množé, t. j. take, ki jih slepo slavi ali stranka ali prijatelji. Pri tem se gubi vsaka mera za pravo vrednost in zaslugo. Literatura postaje najedenkrat „bogata“ ter se začneja tožiti, kako da je svet bolj ne čisla, in da so krivi tu ošabni

in zavidni Nemci ali druga sodrga: slovanski svet ima tudi že takega kulturnega cvetja. —

Znano je, kako je Lessingova kritika silno vplivala na razvoj nemškega slovstva ter tako rekoč omogočila, utrdila in ojačala slavno dobo nemškega klasicizma. Nekaj podobnega predstavlja v ruski književnosti kritika Bělinskega, ki je od 30ih do 50ih let našega stoletja budil in vodil literaturni razvoj. On in neki njegovi moskovski prijatelji so bili iz početka vsi vtopljeni v Heglove abstrakcije videči v njih nov evangelij človeške misli in človeškega napredka. Ideji lepote n. pr. pripisovala se je neka absolutnost ne gledé na misel, ki se je kot tendencija celo gonila iz literature. Tako je postajalo vse nekako jednake cene in vrednosti, bodisi fantastična igrača ali živ izraz človeške pozitivne misli, radosti in tuge, če je bilo le „estetično“ jednako lepo. Ali zdrav ruski um se ni mogel zadovoljiti s to „absolutno vrednostjo“ in ravno Bělinskij je bolj in bolj poudarjal potrebo približevanja umetnosti k življenju. Z gorečim navdušenjem je pozdravljal vsakega darovitega pesnika ali pisatelja, budil, svaril in spremljal ga s svojo kritiko. Kako je n. pr. takoj iz početka spoznal v Gogolji njegovo darovitost, kako ga je vzpodbujal in občinstvu tolmačil, kako bičal svojega ljubljence videč, da mu stopa na krive poti, da ne ume samega sebe in pomena svojega genijalnega delovanja! Širok realizem in ž njim združena kritika življenja je pridobila s to kritiko tako trdno podlago v ruskem življenju in ruski literaturi, da ni nobene stranke, katera ne bi visoko čislala Gogolja, Turgeneva, Gončarova, Dostoevskega in mnogih drugih, ki so vsi vzrasli in ojačali se posredno ali neposredno na kritiki Bělinskega (in njegovih naslednikov); ni omikanega Rusa, da ne bi tega priznaval ter ne ponašal se s temi velikani ruskega uma.

Nam je realne kritike neobhodno potrebno, ako hočemo stalno napredovati proti gotovemu smotru, a ne tavati sem ter tja, kritike, ki zahteva, da nam književnost kaže življenje, in sicer najbolj naše, ker drugo domači pisatelji tako ne morejo lahko opisavati, kritike, kateri ni vse jedno, če občinstvu dajemo sanjarije o življenju, ali pa žive ljudi. Brez nje literatura postaje ko stoječa voda, ki se usmrači in jo začno prerastati kisle močvirne trave.

Taka kritika torej ne obseza samo umetniških strani del, ona sodi tudi misli, ideje, obzorje delajočih osob, in ne samo njih; časi

bi se morala ozirati na ves tečaj občnega in posebno našega slovanskega in slovenskega razvijanja, morala bi kazati njegove dobre in slabe strani, da ne zabredemo na krivo pot. Tako bi postala kritika našega kulturnega življenja sploh.

Malodušni ljudje radi govore, da bi kritika škodila, ker bi odkrivala naše slabosti. Jaz mislim, da nikogar ne varamo, če prikrivamo slabosti, saj jih vendar vidimo sami, še bolj pa nam jih potem drugi očitajo, če smo morda sami — kratkovidni in ne vidimo pota k boljšemu. Zdrava kritika se ne boji torej ni preteklosti, ni sedanjosti, temveč sodi ves dozdanji razvitek, pa tudi ideale bodočnosti.

(Konec prih.)

Svět pesniku.

Drevó tam v vrtu, glej, stoji
Ter širi k višku veje prazne,
Dejal bi: tiho v snú želi
Toplote, luči si prijazne.

Vzpomladni mu poljub gorák
Novó življenje v žile vlíva,
Ko majnik pride, veselják,
Do cveta cvet drevó prekríva.

In ko si ptičji zbor krílät
Pripel je v vejah stanovanje,
Celó ti sam se mnogikrát
Pod njimi vtapljaš v sládké sanje.

Vzpomlad, presvetla hči nebés,
Z drevesom čudo je storila,
A dókaj večjih še čudés
Ljubezen že je izvršila.

Zató mi, pesnik, ne žalúj:
Temán moj duh, srcé je prázno!
Ljubezen te povéde, čuj,
V življenje cvetno in prijazno.

Drevesnih toli ni cvetóv,
Kot pesnij v pevskem srci vstaja,
In bolj od ptičjih vseh glasóv
Njih vsaka dušo nam naslaja.

A zgolj ljubezen jih na dan
Poziva iz srcá globíne;
Zaúči, pesnik, in srčán
Zaróti v beg duhá temíne!

Zaupljiv brž odpri srcé
Ljubezni v mirno stanovanje,
In pesnij večnih porodé
Vesele tvoje pevske sanje!

Jos. Cimperman.

Ne zveni mi!

Ne zveni mi, ne zveni mi,
Pomladi najprva, najlepša cvetica,
Kot danes čarobno ti cvétejo lica,
Ti cveti vselój in zeleni mi,
Ne zveni mi, ne zveni mi!

Ne zveni mi, ne zveni mi!
Glej solnce vsak večer za goro zahaja.
A zjutra še mlaje, krasneje vstaja,
Kot solnce sè žarki ognjenimi
Tvoj žari obráz, ne zveni mi!

Ne zveni mi, ne zveni mi!
Bog solnca ti dajaj in róse hladilne,
Metuljev te brani in slane morilne
In tóče sè zrni ledenimi,
Ne zveni mi, ne zveni mi!

Ne zveni mi, ne zveni mi,
Najprva, najlepša cvetica pomladi,
Kot danes na solnčni kraljuješ livádi,
Procvítaj še v pózni jeseni mi,
Ne zveni mi, ne zveni mi!

S. Gregorčič.

Slovenska književnost.

VIII.

Uzorni načrt

kmetijskih stavb na Kranjskem. I. list s posebnim ozirom na Bohinj. Zložil
E. Kramer. Izdala c. kr. kmetijska družba za Kranjsko. Založnik Viljem Frick,
c. kr. dvorni knjigotržec na Dunaji I. Graben 27. 1883 ozki 4°, 9 str. in 2 prilogi.
Cena 50 kr.

Primerno in zdravo stanovanje je prvi pogoj telesnega in duševnega
razvitka — in vender se pri nas navadno jako malo oziramo na ta prevažni
faktor. Na stotine starih in novih stavb nahajamo po deželi, ki so tako

nepraktično, zdravstvenim pogojem tako nasprotno zgrajene, da se moramo v istini čuditi, opazujoč te duhovite proizvode narodne arhitekture. Da bi pa naše priprosto ljudstvo iz svojega nagiba zapustilo zastareli način zidanja záse in za svojo živino — tega pri trdi konservativnosti njegovi ni tako lahko misliti, ne pri nas, ne drugod; treba je pouka, ozbiljnega pouka — in zato veselo pozdravljamo I. list uzornih načrtov kmetijskih stavb, ki jih je sestavil na poljedelskega ministerstva poziv g. Ernest Kramer. Druge kronovine imajo že z večine take načrte, ki so povsod blagodejno vplivali; pri nas smo pršli stoprav zdaj na vrsto — no, pa da smo že le prišli!

G. pisatelj nam v kratki besedi razlaga namen svojega načrta in poudarja posebno za živinorejo važnost dobrih hlevov, potem nam kaže kmetijski dom, kakeršen se nahaja dan danes navadno v Bohinji s 5 podobami (temeljni načrt pritličja in I. nadstropja, prizor hiše in hleva). Dalje opisuje z malimi vrsticami napake teh stavb in pripoveduje, kako se morajo zidati. V ta namen sta pridejani dve prilogi, v katerih nahajamo uzorne načrte in nasvete za zidanje večjih in manjših poljedelskih poslopij, s potrebnimi načrti in prizori; zraven stojé povprečno zračunjeni stroški za delo in materijal, tako da ni treba začeti stavbe s precejevanjem denarnih sil, kakor se to zdaj dostikrat pripeti našemu kmetiču.

Ker je delce posebno namenjeno Bohinju, pridejan je tudi temeljni načrt in slika sirarnice s kratkim popisom tega važnega faktorja za našo Švico.

G. Kramer poudarja, da bi posebno župani morali imeti take uzorne načrte, in na njihovi podlagi vplivati na ljudstvo ter se po njih ravnati pri dovoljevanji za zidanje; potem bodo s časom izginile stavbe priprostih naših mojstrov, ki navadno o potrebah kmetijstva nimajo dosti ali nič pojma! —

Slike naše knjižice so jako čisto in razumljivo izdelane — stvar, ki ta uzorni načrt tem bolj priporoča.

Ker je delce izdano s povodom in s podporo ministerstva, ima tudi nemški tekst, ki se začenja na drugem konci, in sicer tako, da v sredi s slovenskim skupaj trči.

I. list se ozira — kakor rečeno — posebno na Bohinjsko dolino, a ker je način zidanja kmetijskih domov malo da ne po vsej deželi jednak, ustregla bode knjižica vsej kronovini; nadejé se, da izide kmalu II. list, želimo jej mnogo vspeha!

Ivan Šubic.

IX.

Werndlova puška.

Kratko in lehkoumevno poučilo v orožji po vprašanjih in odgovorih. Za peštvo in lovsko četo cesarskega in kraljevskega vojstva. 29. str. Tiskarski kraj? Tiskar? Letnica? Cena?

To je najnovejše delce neumornega vojaškega našega pisatelja, gosпода c. kr. stotnika Comela pl. Sočebšana, katero bode s presrečno radostjo pozdravil vsak rodoljub. Iz vojaštva se je širilo in se še dan danes širi pačenje in kvarjenje narodovega jezika v Slovencih. Bivši vojaki, prišedši spet na kmete, spakovali so se z nerazumljenimi, na vojski privajenimi nemškimi izrazi ter kazili svojo govorico z izpredenimi nemškimi besedami. In tako se je pod tem in še pod mnogokaterim drugim vplivom porodila tista spaka, katero imenujemo „kranjska špraha“. Da se, kolikor je moči, ustavi to zlo, v to pomorejo najbolj dobre, slovenski pisane knjige za vojaške šole, in zdaj je že dvanajsto tako knjigo na svetlo dal ter s svojimi novci založil gospod c. kr. stotnik Comel pl. Sočebšan. Tak oficir je dan danes pri nas pač redko seján in za tega delj moramo iz vsega srca največjo hvalo vedeti g. stotniku Comelu za njegovo požrtvovalnost, za njegov ne mali trud in za njegovo plemenito domoljubno delo. To je res, da take knjige bodo rodile še le tedaj pravi sad, ako se slovenska inteligencija v vojakihi pomnoži; in da se to zgodi, to pričakujemo od splošne vojaške in šolske dolžnosti.

Kakor prejšnje Comelove knjige, tako je tudi „Werndlova puška“ pisana v obče dobro, pravilno in leško umevno. Vender naj nam č. g. pisatelj dovoljuje dve tri opazke. Že Levstik je omenil (Nauk slovenskim županom 196), da Jäger pri vojakihi ni lovec, ker ne hodi na lov, ampak strelec (prim. zgodovinski imenitno četo ruskih strelcev); peška puška — Infanteriegewehr — je jako okoren in nepravilen izraz; bolje bi bilo pehotna puška od ruskega subst. pëhóta Infanterie, peditatus; pëhótni polk (rus. pëhótnyj polk) Infanterie-regiment, namestu nepravilnega slovenskega peš-polk (prim. tudi Mikl. lex. pëšt); nedoumno mi je, zakaj je g. Comel obdržal nemčizno šravb Schraube, ko imamo vender lepi slovenski izraz viják; napačno je zaklepiščini repnjak Gehäuseschweif, predročiščev okov Vorder-schaftskappe i. dr., kajti od subst. n. kakor zaklepiščë, predročiščë, vseučiliščë, gledališčë, zemljiščë i. t. d. ni možno izvajati adj. zaklepiščini, predročiščev, vseučiliščini, gledališčini, zem-

ljiščini i. t. d., ampak samo: zaklepiški, predročiški, vseučiliški, gledališki, zemljiški (ergo ne zemljiščna, ampak zemljiška knjiga Grundbuch). Za Bajonnett je g. Comel prav po nepotrebnem vzel bodalo (kar pa tudi kaj drugega pomeni) in jata-gan; mislim, da bi bil pač smel obdržati v narodu že ukoreninjeni ba-jonet, kakor je obdržal karton in patrono ter od poslednje naredil celó dobro besedo patronják Patrontasche.

Knjiga je tiskana tako, da ima na levi strani slovenski, na desni pa nemški tekst, kar jo dela še priročnejšo. L.

Štefan Kocjančič. †

I.

Letošnja zima nam je pobrala večje število starejših slovenskih pisateljev, nego bi jih smeli izgubljati o velikem pomanjkanji obde-lovalcev zanemarnjenega našega literarnega polja. Komaj smo se malo oddahnili po Šolarjevi in Kočvarjevi smrti, že nas je iznenadila vest, da je umrl 9. aprila zjutraj častni kanonik Štefan Kocjančič, drugi Stanič in najplodovitejši pisatelj goriških Slovencev.

Porodil se je Kocjančič v Vipavskem trgu 25. decembra l. 1818. Njegovo življenje je jako priprosto in podobno onemu večine slovenskih duhovnikov. Ljudske šole je obiskoval v domačem kraju, srednje pa v Gorici. Iz njegovih dijaških let je zanimljivo to, da se je začel že po drugi latinski šoli pečati s hebrejščino. Takrat je bil tudi velik pri-jatelj dramatične umetnosti. Na svojem stanovanji je osnoval domače gledališče. Kocjančič je bil sam pisatelj iger, ravnatelj, režiser in predstavljalec vse ob enem. Soigralci so bili njegovi součenci in prijatelji, vstopnina je znašala stari krajcar.

Po dovršenih filozofičnih studijah je stopil l. 1839. v bogoslovje, ali bival je zunaj semenišča in odgojeval otroke tedanjega okrožnega glavarja barona Gleispacha. V to hišo je dohajal tudi kanonik Valentin Stanič in tako se je seznanil Kocjančič s tem veteranom slovenskih pisateljev in pesnikov na Goriškem. Verjetno je, da je Stanič vzpodbujal mladega bogoslovca, da naj goji narodni jezik ter ga zalagal morda tudi s slovenskimi knjigami, ker je znano, da je začel Kocjančič že zgodaj pisati slovenski.

26. decembra 1841. posvetili so ga v duhovna, a v semenišči je ostal še vse šolsko leto do avgusta 1842. Potem so ga poslali v bližnjo polufurlansko faro Ločnik (Lucinico) za pomočnega duhovna staremu dekanu J. Stiebelu. Tu je opravljal Kocjančič prevažno službo slovenskega pridigarja in spovednika, ker pod ločniško faro spada tudi veliko Slovencev in ker se je takrat celo v Ločniku še mnogo slovenski govorilo. Ali že leta 1846. pokličejo ga v goriško bogoslovje za učitelja svetemu pismu starega zakona. To je najlepši dokaz, da je bila Kocjančičeva učenost že zgodaj zaslovela. V semenišči je bil Kocjančič po polnem na svojem mestu. Sam temeljito poučen je znal vedno zanimljivo in kratkočasno predavati, tako da so ga vsi bogoslovci radi poslušali in se ga tudi pozneje z veseljem spominjali. Zraven profesorske opravljal je brezplačno tudi službo bibliotekarsko. Knjižnica je bila njegovo pravo veselje. V njej je prebil mnogo ur med šolskim letom in še več o počitnicah. On jo je po polnem uredil in pomnožil na 16.000 zvezkov. V knjižnici je tudi malo ne svoje življenje sklenil, ker zadela ga je kaplja 5. aprila ravno ko se je iz knjižnice odpravljal. Še le pred malo meseci je bil postal tudi ravnatelj goriškega semenišča. Pokopali so ga z nenavadno slovesnostjo 10. aprila zvečer na novem goriškem pokopališči.

Kocjančič je bil učenjak v pravem pomenu besede. Kot takega so ga bolje poznali na tujem, nego v svoji domovini, ker v svoji skromnosti se mož ni nikoli ponašal s svojimi zmožnostimi in hvalil s svojo učenostjo. Pismeno je občeval s prvimi učenjaki sveta, n. pr. z znanim italijanskim jezikoslovcem Ascolijem, poznali so ga vsi kot izvrstnega orijentalista. Najljubši je bil Kocjančiču hebrejski jezik, katerega je imel po polnem v svoji oblasti. Spisal mu je slovnico in dal natisniti tudi več pesnij in govorov v tem jeziku. Zraven hebrejščine je negoval najbolj arabščino, katero je poznal v pismenem in ljudskem jeziku. Znal je pa tudi sirski, aramejski, perzijski, koptovski in turški (z madjarščino vred). Ali Kocjančič je bil pravi Mezzofante. Razven klasičnih jezikov — grškega, latinskega in sanskrita — govoril je vse važnejše moderne jezike: slovanske, nemški, italijanski, francoski, angleški in španski. Poznal je pa tudi romanska narečja: portugalsko, katalonsko-provancalsko, vališko, ladinsko in furlansko. Od slovanskih jezikov gojil je poleg svojega materinega še staroslovenskega, potem srbskohrvaškega, českega, lužičkega, poljskega, ruskega in bolgarskega. Kolika škoda, da tako učen človek ni našel sebi prikladnejšega mesta na kaki orijentalni akademiji!

Prevelike zasluge si je pridobil Kocjančič tudi za napredek slovenskega jezika. V semenišči je bil začel poučevati tudi staro slovenščino z ozirom na bogoslovce s kvarnerskih otokov, kjer se maša streže glagoljaški. Ali to ni bilo po volji nekaterim višokim gospodom, in zato je Kocjančič opustil svoje poučevanje. Usmiljene sestre v Gorici je poučeval dolgo let v slovenščini — brezplačno. Največ vpliva pa je imel na svoje bogoslovce, katerim je z besedo, vzgledom, dobrim svetom in posojevanjem knjig cepil ljubezen do slovenščine. Pod njegovim vodstvom so poslovenili goriški bogoslovci „Starega Urbana“ in je Blažič spisal „Zgodovino goriške nadškofije“.

Slovenski Kocjančičevi spisi so z večine popularnega sedržanja, pisani v lahkoumveni, pravilni slovenščini, objavljeni po raznih tiskovinah in listih, n. pr. v „Novicah“, „Zgodnji Danici“, „Slov. Bčeli“, „Šolskem Prijatelji“, „Glasu“, „Besedniku“, „Slovenci“, „Večernicah“ in „Koledarji“ družbe sv. Mohora. Samostalne knjige je izdal l. 1851: „Šestindvajset povesti za mlade ljudi“ in „Povesti F. Soaveta“, iz italijanskega poslovenjene, (drugo nepopravljeno izdanje l. 1869). Ti dve knjigi sta v jezikovnem obziru še jako nepopolni. Boljša je že naslednja, l. 1853 izdana: „Životopis in pridige Jos. Stiebelna dekana v Ločniku“. Ob istem času je sestavljal tudi slovenske šolske knjige, natisnjene v Trstu. Dalje je spisal predgovor k Janežičevemu „Zgodovinskemu katekizmu“, katerega je izdalo društvo sv. Mohora l. 1863. Naslednjega leta izdal pri Seitzu v Gorici knjižico „Marija Celj nad Kanalom“. Istega leta pride od njega na svetlo tudi molitvena knjiga „Popotni tovarš pobožnega kristjana“ in še dve menj važni molitveni knjižici. Za Zakrajškov „Goriški letnik“ l. 1864. je spisal Kocjančič veliko sestavkov, zlasti pa „Zgodovino goriške grofije“. Poslednja njegova večja knjiga je bila po G. Erhardu predelano „Kristusovo življenje in smrt v premissljetvanjih in molitvah“, katero je izdala družba sv. Mohora l. 1868—1870.

Poleg tega je napisal Kocjančič še vse polno večjih znanstvenih sestavkov skoro samo zgodovinskega sedržanja. Poleg jezikoslovja mu je bila domača zgodovina najmilejši predmet. Na to ga je opozorilo bivše „Društvo za povjestnico jugoslavensku“ v Zagrebu, ki je bilo ustanovilo svoj list „Arkiv“ in razposlalo po vseh jugoslovenskih deželah veliko vprašanj o starinah in zgodovinskih poročilih posameznih krajev in okrožij. Kocjančič je poslal že leta 1852. „Odgovore na vprašanja društva za jugosl. povjestnico“, ali ker jih društvo

ni hitro priobčilo, dal jih je (prvih dvanajst) med tem v „Slov. Bčeli“ l. 1853. natisnit. Še le l. 1854. prinese tretji zvezek Arkiva tudi Kocjančičeve odgovore v slovenskem jeziku. (V istem zvezku se nahajajo tudi trije odgovori ranjkega svetolucijskega župnika Tomaža Rutarja glede tolminskih starin in vraž.) V teh „odgovorih“ opisuje Kocjančič med drugim tudi „Beneško Slovenijo“, vasi in število prebivalcev ter spomina tudi njih književnosti, n. pr. „Abece Slovianski“, kateri je bil l. 1852. v Benetkah natisnen v benečanskem narečju. V „Sl. Bčeli“ l. 1853. (kakor tudi v „Prijetlu“ l. 1855) je pisal Kocjančič veliko o Nemškorutarjih na Tolminskem. L. 1855. je prinašal Einspielerjev „Prijetel“ njegove izvrstne, z veliko pohvalo vzprijete „Zgodovinske črtice, nabrane po Goriškem“, v katerih omenja vse važnejše kraje, njih pridelke, šege in nošo po Goriškem.

Novo delovanje na polji domače zgodovine je začel Kocjančič, ko so leta 1874. v Gorici osnovali škofijski list „Folium periodicum archidioeceseos Goritienensis“. V ta list je pisal poleg biblijskih preiskav (n. pr. „De historia creationis Mosaicae“, o Gogu in Magogu itd.) zlasti zgodovinske članke, katerih namen je bil pojasniti vso zgodovino goriške nadškofije, njenih samostanov in fará. L. 1875. je spisal v „Folium“ (in dal tudi posebe natisniti) pregledno zgodovino „Historia archidioeceseos Goritienensis“. L. 1877. pa je začel po navadi starih možakov z veliko zgovornostjo in obširnim pojasnovanjem opisovati pojediné fare na Goriškem, njih cerkve, ustanove, prepire, izpremembe in njih dušne pastirje. Do svoje smrti je opisal že lepo število slovenskih in furlanskih far ter priobčil prevažnih zgodovinskih poročil, katera so mu z večine pošiljali dotični župniki. Ta opisovanja niso le vredna, da se stavijo na stran Orožnovim v mariborskem šematizmu („Das Bistum Lavant“), nego presežajo jih celó po svojem zlogu in po svoji natančnosti. Ona so pravi temeljni kamni, na katerih bode skoro mogoče sezidati popolno in natančno zgodovino Goriške grofije. Škoda prevelika, da je obdelovalec teh kamenov še pred končanim delom umrl!

Če tudi je Kocjančič veliko napisal v latinskem in hebrejskem jeziku, vendar imajo za nas največjo vrednost njegovi slovenski proizvodi. Kocjančič je v slovenščini neizrečeno napredoval in zadnja desetletja pisal prav lep, gladek in lahkoumeven jezik. Le nekaterim radikalnem novostim ni bil poseben prijatelj in smešno je trdil n. pr. (v goriškem „Glasu“), da naš „ka“ (mesto „da“) izvira od italijanskega „che“. Tudi „purizem“ mu ni bil povšeči in kazal je vedno na Srbe,

katerim dobro služijo turške besede. Kljubu temu pa si je pridobil kot pisatelj stalno veljavno mesto v slovenski literaturi.

(Konec prihodnjič.)

Simon Rutar.

Klara Milič.

Povest J. S. Turgeneva.

To novo delo J. S. Turgeneva, katero smo že naznanili v 3. številki „Ljublj. Zvona“, izšlo je v janvarskem zvezku „Vestnika Evropy“. Prvotni napis mu je bil „Po smrti“, kar si moremo tudi tolmačiti, seznanivši se z vsebino te novele. Ali je prvotni napis premenil Turgenev sam, ali pa Stasuljevič, urednik Vestnikov, ni znano. Kakor vsi Turgeneviji spisi je tudi ta novela jako zanimivo pisana ter bogata lepih epizod. Glavni obseg jej je ta:

Vzpomladi l. 1878. je živel v Moskvi mlad človek dvajsetih let, Jakob Aratov; pri njem je bivala njegova teta, stara devica petdesetih let, Platonida Ivanovna. Nekoliko let prej se je preselil v Moskvo njegov oče, ne baš posebno bogat plemenitaš v T... i guberniji. Kupil je hišo v oddaljeni ulici v Moskvi ter se tam udomačil s svojim sinom Jakobom in s Platonido, katero so pa sploh v hiši imenovali Platošo. Mati Jakobova je umrla še jako mlada. Jakobov oče se je pečal mnogo z medicino in je vedno tičal v knjigah. Zanimal se je za kemijo, mineralogijo, entomologijo in botaniko ter zdravil svoje bolnike z zelišči in metalničnimi kroglicami; ker je sam za se živel, držali so ga sosede za čarodejnika. Umrl je dve leti potem, ko se je bil preselil v Moskvo. Jakob Aratov je poslušal kolegije na fizikalično-matematični fakulteti, a kmalu je zavoljo slabega zdravja tudi to opustil ter se sam za se pečal z vedom. Jakob je bil duhovit, kakor njegov oče ter je podedoval vse njegove lastnosti. Zahajal ni v nobeno družbo, bal se je celo ljudi; občeval je le s svojo teto Platošo, katera je pa pri vsaki drugi besedi vzkliknila „Gospodi, pomoz!“ Jakob se je pečal posebno s fotografiranjem, kar pa Platoši ni ugajalo, ker je bil slabega zdravja.

Ta mladi samotar se je seznanil z nekim Kupfrom, ki se je izdajal za arhitekta. Nikar ne mislite, da je bil Kupfer Nemec, čutil se je Rusa z dušo in telesom, nemški celo znal ni in zasmehoval je Nemce. Kupfer je bil lep, črno las mož, male postave in velik čestilec ženskega spola, katerega se je tako izogibal Aratov. Jakobu je jako dopadala

dobrodušna odkritosrčnost Kupfrova. Kupfer je obiskoval koncerte in druge veselice; za taka poročila pa se je zanimal Jakob. Kupfer je večkrat zahajal k Jakobu; kajti Aratov je bil gostoljuben in je večkrat pogostil svojega znanca.

Tedaj pa je živel v Moskvi neka gruzinska kneginja, katera je bila velika prijateljica umetnosti. V njenem salonu so se shajali razni umetniki; imela je vedno družbo. Tudi Kupfer je zahajal v njeno hišo. O njej so govorili ljudje čudne stvari; pravili so, da je v vsacem mestu pustila toliko obdarovanih, kolikor upnikov. Živel je zdaj v tem, zdaj v onem mestu. Dolgo se je moral Kupfer truditi, da je vender jedenkrat tudi Aratova spravil v to hišo. A Aratovu ta družba ni ugajala; kmalu jo je zapustil.

Šest nedelj pozneje je obiskal zopet Kupfer Jakoba Aratova ter ga povabil na neko veselico v dobrodelnne namene, kateri je bil tudi on soararžer. Poudarjal je posebno, da bode sodelovala neka jako nadarjena gospica. „Saj si jo vender videl pri kneginji,“ omeni Kupfer. Aratov se je nekako zganil. — „Kako jej je ime?“ vpraša ga Aratov. — „Klara!“ odgovori Kupfer. „Klara Milič bo pela pesen Glinkovo in neko pesen Čajkovskega in deklamovala bo pismo Tatjanino iz Puškinovega Evgena Onegina. Jutri bo ta koncert v Ostoženki ob poludveh popoldne. Ali hočeš vstopnico?“ — Aratov vzame vstopnico ter ukaže Platoši, ki je ravno kar stopila v njegovo sobo, da naj Kupfru izplača pet rubljev. Kupfer se je tedaj poslovil od Aratova; Aratov pa ga še vpraša: „Nima li črnih očíj?“ — „Kakor oglje!“ odgovori mu Kupfer ter gre dalje. Platoši pa se je čudno dozdevalo vedenje Jakobovo; zato ga vpraša: „Jaša, kaj ti je? kaj ti nedostaje?“ Se ve da je bil zopet refrén teh besedij: „Gospodi, pomoz!“

Drugi dan pa je šel Aratov h koncertu. Turgenev nam tu jako klasično opisuje posamezne sodelovalce na tem koncertu in njih uspeh. Glavna sodelovalka je bila Klara Milič. Ko je ona nastopila, pozdravilo jo je z velikim navdušenjem občinstvo. Klara je bila krasno črnooko dekle devetnajstih let. Nje obraz je izraževal nekako melanholijo. Aratov se je spomnil, da jo je videl tisti večer pri gruzinski kneginji. Ko je pela Glinkovo: „Tolko uznaš ja tebe“, gledala je na Aratova. In tudi Aratov je zrl na njo, in zdelo se mu je, da so njene oči vedno nanj obrnene. Ko je konečno deklamovala Tatjanino pismo iz Evgena Onegina ter svojo nalogo izvrstno izvela, ploskali so jej od vseh strani, le Aratov je stal miren in tih na svojem prostoru. Kupfer ga tedaj

povpraša, kako mu je dopadlo petje Klarino. Aratov pa mu odgovori: „Lep glas ima sicer, a nima vaje.“ — Po koncertu ga je hotel Kupfer Klari predstaviti, v kar pa ni privolil Aratov. Šel je nemiren domov; čudno se mu je dozdevalo vedenje Klarino proti njemu; mislil si je, da ga je morebiti Klara začela ljubiti, a v svoji fantaziji si je slikal drugače tisto dekle, katera bodi njegova bodoča soproga. In vender se ni mogel iznebiti misli na Klaro Milič. Nekaj časa prej je bral Walter Skottov roman „Sen Ronanskija vodi“. Junakinja v tem romanu se imenuje Klara Mobray. Tej osobi je posvetil neki ruski pesnik pesen, katera se končava:

„Nesčasnaja Klara! Bezumnaja Klara!

Nesčasnaja Klara Mobray!“

(Nesrečna Klara! Brezumna Klara!

Nesrečna Klara Mobray!)

Aratov je znal te verze na pamet in nehoté so mu blodili zdaj po glavi. Nesčasnaja Klara! Bezumnaja Klara! Teta Platoša pa je opazila njegov nemir, zato mu pravi: „Tam na veselici si gotovo srečal damo z dolgim repom („hvastovozko“, tako je Platoša vedno govorila o damah, katere so se nosile po novi modi.) — Bila je lepega obraza, sukala se je okoli tebe (Platoša je vse to v dejanji predstavljala) — delala je z očmi take kroge (Platoša je v tem trenutku delala kroge v zraku). — Ti nisi tega navajen, dopála ti je. Pa to vse ni nič! Jaša, le pij zvečer čašo čaja in dobro bo! Gospodi, pomози!“

Jakob pa jo je slušal in spal je trdno spanje.

Drugi dan je dobil list sledečega obsega: „Ako uganete, kdo Vam je pisal, in ako Vam to ni nadležno, pridite jutri proti peti uri na Tverskij bulevard in pričakujte me. Mudili se ne bodete dolgo. Jako važno je. Le pridite!“ — List ni bil podpisan; Aratov pa je vender le vedel, kdo mu je pisal. Sklenil je, da ostane doma ter ne gre nikamor. Drugi dan pa vender ni mogel ostati doma. Neka čudna moč ga je gnala iz hiše. Šel je na Tverskij bulevard in ni dolgo čakal. Kmalu je prišla Klara. Njen obraz je zakrivala tančica, tako da ga Aratov ni mogel videti. — „Hvala lepa, da ste prišli!“ — nagovori ga ona. „Morebiti me bodeite obsodili. Moje vedenje je v istini čudno. . . Ko bi Vi vedeli! Toliko sem Vam hotela povedati! In kako naj vender to storim!“ — Upognila sta na drugo pot, ki je bila bolj zapuščena. „Prišel sem,“ odgovori jej Aratov, „da pozvem, zakaj ste me sem privabili, mene, Vam po polnem neznanega moža, kateri je le po Vašem obnašanji na zadnjem koncertu mogel ugeniti, kdo mu je pisal. Slušati Vas hočem,

povejte mi, s čim Vam morem služiti! Čudim se pa vsakako, ko vender sam záse živim. — —“ Zdajci pa je ona obrnila oči vánj; v njenih očeh so zasijale svetle solze, obraz njen pa je izražal tajno žalost. — „Ah, zakaj ste Vi taki, zakaj!“ vzdihne ona. „Vi me niste razumeli, Vi niste pomislili, kako težko sem se odločila Vam pisati! . . Jaz nespametna! O Bog, kako sem jaz pač nespametna! Kako neumna sem jaz in tudi Vi! Fuj!“ — In ona se je začela ironično smejati ter je odšla. On je šel tudi domov; jezil se je pa, da se je tako osmešil. Vsakdor pa si lahko misli, kako se je pri tem rendezvouz obnašal Aratov, ki ni nikamor zahajal. Platoša pa je mrmrala sama záse: „Začel je, njemu je še le petindvajset let, tako, tako kmalu!“ —

Prihodnji dan je bil ves pobit in za nobeno delo sposoben. Upal je, da mu bode Klara še jedenkrat pisala, a varal se je. Sklenil je tedaj, da pozabi po polnem nje, kar je tudi storil. Baval se je zopet z raznovrstnimi predmeti ter poprijel se tudi slikarstva. Tri mesece po tem večeru mu je prišla stara številka „Moskavskih Vedomostij“ v roke. Tu je čital, da se je igralka Klara Milič zavoljo nesrečne ljubezni otrovala. V začetku ta vest ni vplivala na njegov dušni stan, pozneje pa so se mu oči napolnile s solzami. Ta vest se mu ni zdela verjetna. Napotil se je h Kupfru, da pozve podrobnosti iz Klarinega življenja. Ta mu pove, da se je pisala za Katarino Milovidov. Njena mati in njena sestra živita še v Kazanu. Zavolj družbinskih razmer je pobegnila iz očetove hiše, pridružila se igralcem ter tako prišla v Moskvo. Zadnje dni svojega bivanja v Moskvi je bila jako otožna. Šla je potem v Kazan. —

Drugi dan se ni mogel Aratov znebiti misli na Klaro, vender je bil še precej miren. Po noči pa se mu je v sanjah prikazala Klara ter mu rekla: „Ako hočeš zvedeti, kdo sem, pojdi tjà!“ Aratov ni mogel več zaspati, sklenil je za trdno, da se pelje v Kazan. Ko je drugi dan svoj sklep razodel Platoši, odgovarjala mu je to potovanje, a on se ni dal pregovoriti.

Ko je prišel v Kazan, šel je takoj k materi Klarini. Ta mu odgovori, naj se obrne na Klarino sestro Ano. Ta mu je povedala mnogo iz Klarinega življenja. Ko se je zasukala govorica na Klarino smrt, reče mu Ana: „Katrice, da se je iz nesrečne ljubezni otrovala? A jaz nič ne vem o tem. Drugi so bili pač v njo zaljubljeni, ona pa v nobenega!“ Pokazala mu je tudi Klarino sliko in njen dnevnik. Na nekem listu dnevnikovem pa je bilo zapisano: „Moskva. — Vtvorek — junija. Pela in deklamovala sem na neki veselici. Denašnji dan je zá-

me pomenljiv. On naj določi mojo usodo. (Ta stavek je bil podčrtan.) Videla sem ga zopet. Ne, ne, ne! Jaz moram zopet nazaj ...!

Prosil jo je, da mu naj posodi njeno sliko in ta dnevnik. „Ali ste mojo sestro ljubili?“ povpraša ga ona. „Da, ljubil sem jo in jo še ljubim,“ odgovori jej. Ona mu podari sliko in mu posodi dnevnik. Iz dnevnika pa je izrezal list, na katerem so stale one besede zapisane ter jej dnevnik dal zopet nazaj. — Ko je prišel zopet v Moskvo, mislil je vedno na Klaro. Slikal je Klarino podobo ter bil prepričan, da je on njeno smrt zakrivil. Po noči ni mogel zaspiti. Dozdevalo se mu je, da sliši Klarin glas. „Si li ti?“ šepetal je. Prižgal je luč in gledal po sobi. Ničesar ni mogel zapaziti. Ugasnil je zopet luč. Zdelo se mu je zopet, da nekdo na lahko stopa po sobi. „Jaz sem, jaz!“ šepeta nekdo. On napravi zopet luč, a ne zapazi ničesar. Uleže se zopet k počitku; ko se skloni na postelji, zapazi pred seboj Platošo. V spanji je kričal: „Pomagajte, pomagajte!“ in teta je prišla pogledat, kaj se mu je zgodilo. Zaspal je potem in v jutro, ko se je probudil, čutil se je zdravega. Napotil se je h Kupfru, da še kaj pozve iz Klarinega življenja. Kupfer mu pove, da je Klara še ves akt igrala, ko se je že bila otrovala. — Po noči pa je imel zopet čudne sanje. Bil je bogat posestnik. Njegov oskrbnik mu je razkazoval posestvo ter ga pripeljal k jezeru, ki je ležalo na njegovi zemlji. On stopi v zlat čoln ter se vozi po jezeru. Na dnu zapazi neko bitje, ki je v svojih krempljih držalo majhno steklenico, katera je bila napolnjena z neko tekočino. „Ne vznemirujte se,“ zakliče mu oskrbnik. „Nič ni! To je smrt!“ Najedenkrat nastane hud vihar in prikaže se mu Klara. S steklenico se je približala svojim ustnicam; občinstvo jej ploska; on pa začuje besede: „Ti si mislil, da bo iz vsega tega komedija! Ne, ne, tragedija je, tragedija!“ On se prebudi ter se ves trese. „Klara, si li ti?“ zašepeta on. — „Da, jaz sem!“ začuje on. — „Tedaj te moram videti!“ odgovori on in zapusti posteljo. Ustavi se sredi sobe ter govori tako: „Si li ti tukaj, Klara; ako me vidiš in slišiš, prikaži se mi! Ako je ta moč, katera tako vpliva na me, tvoja, prikaži se mi! Ako veš, kako žalujem, da te nisem razumel, prikaži se mi! Ako je ta glas, katerega sem čul, tvoj glas, — ako je čut, kateri me je premagal, ljubezen, prikaži se mi! Ako si sedaj prepričana, da te ljubim jaz, kateri do zdaj nisem nobene žene ljubil; ako si preverjena, da te zdaj po tvoji smrti neizmerno ljubim; ako nečeš, da obupam, prikaži se mi, Klara!“ Ko se obrne, zagleda na počivalniku podobo Klarino. Ona pa je gledala na stran. On poklekne pred njo ter jo prosi, naj ga vsaj pogleda. Klara

pa se ozre nanj; oči so jej zaplamtele, lice se jej je zarudelo in nasmejljala se mu je tako prijazno. „Zdaj sem rešen!“ vzklikne on. „Zmagala si ti! Vzemi me s seboj! Ti si moja, jaz sem Tvoj!“ Približa se jej, poljubi jo, neizmerno je srečen. Krik se začuje po sobi. Platoša prihiti v sobo; Aratov je bil nezavesten. „Jaša! Jašenka! Jašenjonoček!“ jadikuje Platoša ter ga po dolgem trudu vzdrami iz nezavesti.

Prihodnji dan je ostal v postelji. Teta Platoša je bila v veliki skrbi zavoljo njega, za tega delj pošlje po zdravnika Paramona Paramonoviča. Ta je spoznal, da ima Aratov srčno napako in da ga trese mrzlica. Zapisal je nekaj zdravil ter potem odšel. Ko ga je Platoša vprašala, je li bolezen nevarna, pokazati jej je hotel vso svojo učnost ter jej odgovoril, da se zdaj še ne da povedati. Jakob je zagotavljal teto, da je srečen in zadovoljen in nikakor ni hotel dopustiti, da bi Platoša ostala pri njem čez noč. Teta ga je zapustila ter zadremala v svojem naslonjači, ko jo vzdrami strašen krik iz spanja. Prihiti k Aratovu, kateri je nezavesten ležal. Lotila se ga je huda mrzlica; čez nekaj dni je umrl. Pred svojo smrtjo je še prišel k zavesti. „Teta“, rekel je svoji teti, „zakaj se jokaš, ker moram umreti? Ali ne veš, da je ljubezen silnejša od smrti? O, smrt, kje je tvoje želo! Nikar se ne jokaj! Veseli se, kakor se jaz veselim!“

In zopet so se nasmejljale njegove ustnice, na njegovem lici je zasijal izraz sreče in zadovoljnosti. Platoše se je polastila neizmerna žalost; — njen ljubljeni Jaša pa se je za večno združil s svojo Klaro! —

To je bistvena vsebina tega najnovejšega umotvora slavnega Turgeneva. Kakor se čuje, piše zdaj Turgenev nov roman katerega hoče še v teku tega leta objaviti. Bog daj, da bi nas v kratkem razveselil z novim plodom svoje muze!

Aleksander Hudovernik.

Slovenski glasnik.

Slovenske novine 1. 1883. V Slovincih izhajajo letos te novine:

1. *Novice* gospodarske, obrtniške in narodne. XLI. leto, v Ljubljani, po jeden pot na teden na celi poli v 4^{ki}. Odgovorni urednik Alojzij Majer, glavni urednik dr. Jos. Poklukar. Tiskarna: J. Blaznikovi dediči.

2. *Zgodnja Danica*. XXXVI. leto, v Ljubljani, tednik, na celi poli v 4^{ki}. Urednik L. Jeran. — Tiskarna: J. Blaznikovi dediči.

3. *Slovenski Prijatelj*. XXXI. tečaj, v Celovci, po jeden pot na mesec na 3 in več polah v 8^{ki}. Urednik Andrej Einšpieler. — Tiskarna družbe sv. Mohorja.

4. *Državni zakonik* za kraljevine in dežele v državnem zboru zastopane. Leto 1883. XXXII. tečaj, na Dunaji v 4^{ki}. Urednika M. Cigale in Jos. Stritar. — C. kr. dvorska in državna tiskarna.

5. *Deželni zakonik* za vojvodino Kranjsko. Leto 1883., XXIII. tečaj, v Ljubljani v 4^{ki}, s slovenskim in nemškim tekstom. Translator Fr. Levec. — Tiskata Klein in Kovač.

6. *Učiteljski Tovariš*. List za šolo in dom. XXIII. leto, v Ljubljani, vsak mesec dvakrat po jedno polo v veliki 8^{ki}. Urednik Andrej Praprotnik. — Tiskar R. Milic.

7. *Slovenski Gospodar*. List ljudstvu v pouk. XVII. leto, v Mariboru, politični tednik na celi poli v 4^{ki}. „Slov. Gospodar“ ima vsak mesec po 2 prilogi, vselej po 4 strani obsežni: „Cerkveno prilogo“ in „Gospodarsko prilogo“. Odgovorni urednik Anton Brož; glavni urednik prof. dr. L. Gregorec. — Tiskar J. Leon.

8. *Slovenski Narod*. XVI. leto, v Ljubljani, dnevnik, na celi poli v fol. Odgovorni urednik M. Armič, glavni urednik Ivan Železnikar. — Narodna Tiskarna.

9. *Brencelj* v lažnjivi obleki. XV. leto, v Ljubljani, vsak mesec po dvakrat, na poli v 4^{ki}. Urednik Jakob Aleševce. — J. Blaznikovi dediči.

10. *Vrtec*. Časopis s podobami za slovensko mladino. XIII. leto, v Ljubljani, mesečnik na celi poli v 8^{ki}. Urednik Ivan Tomšič. — Tiskata Klein in Kovač.

11. *Gospodarski List*. Glasilo c. kr. kmetijskega društva v Gorici, po jeden pot na mesec, na celi poli v 8^{ki}. Odgovorni urednik Anton Klobučar, glavni urednik Fr. Povše. — Paternollijeva tiskarna.

12. *Soča*. XIII. leto, v Gorici, tednik na celi poli v fol. Urednik A. Fabijani, glavni urednik prof. dr. A. Gregorčič. — Hilarijanska tiskarna.

13. *Slovenec*. Političen list za slovenski narod. XI. leto, v Ljubljani, po trikrat na teden, na celi poli v fol. Odgovorni in glavni urednik Jos. Jerič. — Katoliška Tiskarna.

14. *Slovenska Čebela*. Družbeni list za prijatelje čebelarstva po Kranjskem, Štajerskem, Koroškem in Primorskem. XI. leto, v Ljubljani, vsak mesec po jeden pot na celi poli v 8^{ki}. Urednik Jos. Jerič. — Tiskata Klein in Kovač.

15. *Naznanila*. Na svetlo daje c. kr. kmetijska družba na Kranjskem, XIV. tečaj, v Ljubljani, v zvezkih po 2–6 pol obseženih v 8^{ki}, s slovenskim in nemškim tekstom. Urednik Andrej Brus. — J. Blaznikovi dediči.

16. *Edinost*. Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko. VIII. leto, v Trstu, po dvakrat na teden na celi poli v fol. Odgovorni urednik Josip Milanič, glavni urednik Viktor Dolenjec. — Nova tiskarna pod vodstvom F. Huale.

17. *Cvetje z ertov se. Frančiška*. Mesečni list za verno slovensko ljudstvo, zlasti za ude tretjega reda sv. Frančiška. IV. leto, v Gorici, po 2 poli na mesec v 8^{ki}. Urednik P. Evstahij Ozimek. — Hilarijanska tiskarna.

18. *Popotnik*. List za šolo in dom. IV. leto, v Mariboru, po dvakrat na mesec na celi poli v 8^{ki}. Urednik M. Nerat. — Tiskar J. Leon.

19. *Cerkveni Glasbenik*, organ Cecilijinega društva v Ljubljani, V. leto, po jedenkrat na mesec v 8^{ki}. Urednik Janez Gnezda, urednik glasbene priloge Anton Förster. — Tiskar R. Milic.

20. *Kres*. Leposloven in znanstven list. III. leto, v Celovci, mesečnik, vselej po 3—4 pole v 8^{ki}. Urednik prof. dr. Jakob Sket. — Tiskarna družbe sv. Mohorja.

21. *Ljubljanski Zvon*. Leposloven in znanstven list. III. leto, mesečnik, vsak zvezek po 4 pole v 8^{ki}. Urednik Fr. Levec. — Narodna Tiskarna.

22. *Slovenski Pravičnik*. III. leto, v Ljubljani, mesečnik, po 2 poli v m. 8^{ki}. Urednik dr. Alfonz Moschè. — Narodna Tiskarna.

23. *Šola*. Glasilo Goriških učiteljev. III. leto izhaja v Gorici brez določenega obroka v zvezkih po 2 poli obsežnih v 8^{ki}. Urednik V. Černic. — Hilarijanska tiskarna.

24. *Mir*. II. leto, v Celovci, po dvakrat na mesec na celi poli v mali 4^{ki}. Urednik Filip Haderlap. — Tiskarna družbe sv. Mohorja.

25. *Ljudski Glas*. II. leto, v Ljubljani, po dvakrat na mesec na celi poli v fol. Urednik Ferdinand Suhodobnik. — Tiskarja Ig. pl. Kleinmayr in Fedor Bamberg.

[26. *Kmetjski Prijatelj*. Der Bauernfreund. Z „Gospodarsko prilogo“. II. leto, v Celji, izhaja drugo in četrto nedeljo v meseci na celi poli v 4^{ki}. Urednik dr. Edvard Glantschnigg. — Tiskar Janez Rakusch.]

27. *Škrat*. Zabavno-zbadljiv in šaljev list, I. leto, v Ljubljani, po dvakrat na mesec po polu pole v 4^{ki}. Urednik Janko Pajk. — Narodna Tiskarna.

28. *Obzornik*. Der Gewerbsmann. I. leto, v Ljubljani, vsak mesec po jeden pot na celi poli v 8^{ki}, s slovensko-nemškim tekstom. Urednik Matej Kunc. — Tiskata Klein in Kovač.

Poleg teh listov tudi „*Laibacher Diocesblatt*“, ki se tiska v Narodni Tiskarni, prinaša mnogo slovenski pisanih razprav.

Število slovenskih časopisov je lep dokaz o marljivosti, žilavosti in o rodoljubji malega naroda našega, ki šteje uradno samo 1,192.000 duš.

Miklošičeva slavnost. Iz Ptuja smo prejeli ta dopis: Dne 20. novembra t. l. bode praznoval vseučiliški profesor in dvorni svetovalec dr. Fr. vitez Miklošič na Dunaji sedemdesetletnico svojega rojstva in štiridesetletnico svojega delovanja na polji slovanskega in primerljajočega jezikoznanstva. Ni nam treba opisovati njegovih zaslug, znane so vsakemu izmed nas, znane so po vesoljnem svetu. On je postavil temelj zdanji slavistiki, njegovi učenci sedé na stolicah slovanskim jezikom po vsej Evropi, on je sin zemlje slovenske, sin, kakeršnega drugi večji narodje nahajajo le redkokrat med svojimi.

Zato se je že preteklo leto v Ljutomeru, v čigar okolici, v Radomerščaku, je zagledal svojega življenja dan slavni sin naroda slovanskega, zbral odbor, da stori potrebne priprave za slavnost. Odborniki so: prof. J. Šuman in Puklj Radosl. za Dunaj; dr. Klemenčič za Gradec; dr. Radač in dr. Jožef Pajek za Maribor; dr. Sernec in prof. Žolgar za Celje; Grasselli, prof. Pletteršnik in prof. Levec za Ljubljano; prof. Glaser in prof. Jesenko za Trst;

prof. Erjavec za Gorico; prof. Einšpieler in dr. Sket za Celovec; prof. Hubad in dr. Gregorič za Ptuj; Raić Bož. in dr. Požar za Haloze; župnika Borovnjak I. in Žižek Belotinski za Prekmursko; dr. Gršak Iv., dr. Žižek, Jesih, Kranjec V. za Ormož. Ljutomerski odborniki: gg. Kukovec Iv., župnik Šrol Fr., dr. Mravljak, Simonič, Jurkovič, Sršen, Gomilšak, Horvat, Kril, Kovačič, Šlambergar.

Jednoglasno je poverila zbrana gospoda vseučiliškega profesorja v Gradci dr. G. Kreka s predsedništvom in radostni so pozdravili Slovenci in učenjaki novico o namerovani svečanosti Miklošičevi.

Narod slovenski pokaže s tem činom, da zna ceniti svoje duševne velikane, da se zaveda, da tudi on, akoravno malo, pomaga po svojih sinovih vesoljnemu razvitju vednosti in naobraženja.

Na velikonočni ponedeljek se je zbralo v Ptuji v čitalnični dvorani dvajset odbornikov, da se dogovore o programu in določijo dan slavnosti.

Predsednik čitalnični, g. dr. Gregorič, pozdravi zbrane odbornike; g. prof. dr. G. Krek prečita več pisem gospodov, katerim okoliščine niso dopuščale, da bi se bili udeležili seje. Med temi je razveselilo navzočne posebno pismo dunajske „Slovenije“, naznanjujoče, da hoče proslaviti tudi učeča se mladež svojega učitelja, ker kaže, kako vroče spoštuje vsa akademična mladež Miklošiča. In celó od bratov naših onkraj Mure je prinesel brzojav srčen pozdrav po velezašlužnem prekmurskem Žižku.

Miklošič sam pravi v svojem pismu do predsednika, kako ga je razveselila nakana slavnosti. „Ali moje slabo zdravje mine dopušča udeležiti se slavnosti. Recite, lepo Vas prosim, vsem mojim prijateljem v mili moji domovini in po drugih slovenskih deželah, koliko sem jim hvaležen za čast, meninamenjeno.“ — Ni mi treba praviti, kako so sezale te besede v srce vsem zbranim.

Za podpredsednika si izvoli zbor gospoda deželnega poslanca J. Kukovca iz Ljutomera, za tajnika g. župnika B. Raića, katerega je sicer ovirala bolezen — od katere je pa zdaj že okreval na radost vsem rodoljubom, — da ni mogel priti v Ptuj, za blagajnika pa g. župnika Šrola v Ljutomeru.

Po natančnem pretresovanji — seja je trajala od 5. do 8. ure — dogovorili so sledeče: predsednik prevzame dopisovanje z učenjaškimi krogi, iz katerih je povprašalo že več učenjakov z Angleške, z Ruske, z Nemške in od drugod, kaj in kako bo s slavnostjo. da bi se je mogli udeležiti. Tajnik prevzame nalogo, da se bodo spoznale zasluge Miklošičeve med prostim ljudstvom in med Slovenci sploh. Podpredsednik in blagajnik preskrbita prostor za slavnost in se trudita za gmotno stran svečanosti.

Slavnost se bo vršila 2. septembra tega leta v Ljutomeru. Ptujski pevci bodo skrbeli za petje, ormoški narodnjaki za prevažanje gostov iz Ormoža v Ljutomer, Ljutomerski pa za godbo.

Načrt vsej slavnosti je: 1. predsednikov pozdrav. 2. slavnostni govor B. Raićev. 3. petje in godba. Predsednik bo naprosil g. dr. Muršca v Gradci, da bo bral ta dan v Ljutomeru slovesno sv. mašo in bode povabil slavljenca še jedenkrat, naj blagovoli priti k svečanosti, ako mu dopušča zdravje.

G. B. Raić je spisal po zapiščini Cafovi „dodatek k Miklošičevemu slovarju“ in je prosil Matico Slovensko, naj bi založila to delo. Žal, Matica ni ho-

tela prevzeti tega dela. Zató sklene odbor prositi Matico še jeden pot, naj bi izdala ta spis Cafov, ker je tako njena naloga izdavatí znanstvene slovenske spise. (Ultra posse nemo tenetur! Ured.)

Po seji so se zbrali odborniki zopet v čitalnični dvorani, kjer so pokazali ptujski pevci in ptujske pevke svojo spretnost ter razveseljevali zbrano množico do trde noči. H.

Tri nove šolske knjige v enem tednu, to je gotovo vesela literarna novica, ki jasno priča o neumorni delavnosti naših profesorjev! Te dni so namreč prišle na svetlo te knjige:

1. Fizika za nižje razrede srednjih šol. Spisal Andrej Senekovič, c. kr. profesor v Ljubljani. V berilo je vtisnjenih 200 slik. Tiskala in založila Ig. pl. Kleinmayr et Fedor Bamberg v Ljubljani 1883, 8, 228 str. Cena knjigi 1 fl. 80 kr., v platno vezani 1 fl. 95 kr. Kakor vsem Bambergovim šolskim knjigam, tako je tudi tej tisk jako razločen, kakešnega zahtevajo naučno-ministerski ukazi; papir je čeden, podobe lepe in sploh vsa vnanja oblika očem prijetna; o nje vsebini pa prinesemo v kratkem obširnejše poročilo iz strokovnjaškega peresa.

2. Abecednik za slovenske ljudske šole. Sestavil Andrej Praprotnik, nadučitelj in ravnatelj I. mestni petorazredni deški ljudski šoli v Ljubljani. Založil ter prodaja Matija Gerber, bukvoez; natisnil Henrik Mercy v Pragi 1883, 8, 78 str. Cena trdo vezani knjigi s platnenim hrbtom 20 kr. — Učitelji naši si zdaj lahko izbirajo, ker imajo poleg Miklošičevega in Žumer-Razingerjevega abecednika še Praprotnikovega, ki je sestavljen po najvažnejših pedagogično-didaktičnih načelih in učnih predpisih ter, oprt na mnogoletne skušnje pisateljeve, obseza vse, kar naj bi se učenec učil prvo šolsko leto. Prav čedna je tudi vnanja oblika, kar se mora pri šolski knjigi izrečno omenjati. —

3. Občna zgodovina. Spisal in založil Janez Jesenko. Prvi del: Stari vek. Drugi popravljeni natis. Natisnila Narodna Tiskarna v Ljubljani, 1883, 8, 128 str. Cena samó 55 kr. Prof. Jesenko je že leta 1871. izdal to knjigo, ki se je „pri obstoječih razmerah“ sicer počasi prodajala, a napósled vender razprodala. Druga izdava je v vsakem oziru veliko boljša, nego je bila prva, kajti g. pisatelj jo je vso preosnoval: učivo je izdatno skrčil (I. izdava je imela 154 str. kompaktnega tiska); gradivo je pregledneje razdelil; vestno je porabil najnovejše gotove in dognane rezultate zgodovinskega raziskovanja, ter knjigi dal v obče mnogo prijetnejšo notranjo in vnanjo obliko. Pri besedah iz klasičnih jezikov zajetih izvolil si je prof. Jesenko srednji pot; — lastna imena in in od njih izvedene svojivne adjektive piše po klasičnem kopitu: Thermopyle, Athenjani, persijanski, messinski, athenski i. t. d.; a nomina appellativa piše slovenski: piramida, sfinga, arhon, konzul, pretor, kvestor i. t. d. To je spet novo načelo, vredno resnega premisleka, a dvojimo, da bi se obdržalo; kajti zdi se nam, da je o tej stvari že pred 58. leti pravo pogodil modri Metelko (Lehrgebäude, 63). Toda — quilibet abundet in sensu suo! tožil je tudi že on.

Matica Slovenska začne meseca julija razpošiljati knjige svojim družabnikom in sicer skupaj za 1882. in 1883. leto. Za leto 1882. prejmo matičarji: 1. Lovčeve zapiske, I. del, in 2. Letopis; a za leto 1883. Spomenik o šeststoletni zvezi Kranjske z vlado Habsburško. — Res, matičarji prejmo samo tri knjige za dve leti, a pomniti je, da je Spomenik po svoji

vsebinsi dovršena in po svoji vnanji obliki v resnici umetniški izdelana knjiga, kakeršne gotovo do zdaj še ne pozna slovenska književnost; a tudi Letopis se boče odlikoval po množini korenito pisanih izvirnih slovenskih razprav in po krasno radirani podobi Miklošičevi. Vse tri knjige imajo knjigarske vrednosti 7—8 gld., a matičarji jih dobijo za 4 gld.

A pomniti je, da vse te knjige prejmo samo tisti matičarji, ki vsaj do 15. junija t. l. plačajo svoje letne doneske za l. 1882. in 1883. Kdor plača samo za l. 1882., tisti prejme tudi samo prvi dve knjigi brez Spomenika. Do zdaj so imeli mnogi matičarji navado plačevati svoje doneske za leto nazaj, ko so bili že prejeli knjige. Zato odbor nikoli ni prav vedel, koliko družabnikov ima Matica in zgodilo se je večkrat, da je knjig natisnil preveč in zdaj te knjige leže nerazpečane v njegovi zalogi. To se mora odpraviti ter uvesti tak red, da bodo matičarji svoje letne doneske plačevali naprej ter da se bode tiskalo samo toliko število knjig, kolikor je v resnici plačujočih družabnikov, kakor se to godi pri družbi sv. Mohorja in pri Matici Hrvatski. Vse gg. poverjenike, vse Maticine družabnike in sploh vse rodoljube, katerim je v resnici na sreč razvoj in napredek Maticne naše, prosimo lepo, da pomagajo odboru urediti to stvar ter skrbeti za to, da jej bodo letni doneski dohajali o pravem času. Opirajmo se na lepi vzgled družbe sv. Mohorja in Maticne Hrvatske ne samo tedaj, kadar je treba Matici naši zabavljati, ampak tudi tedaj, kadar jej je treba koristiti!

Pesnj venec, potpourri slovenskih pesnij, za glasovir uglasbil Viktor Parma, op: 10; založil J. Giontini v Ljubljani, tiskal Jos Eberle et Comp. na Dunaji, cena 90 kr., po pošti 95 kr. — Te najnovejše V. Parmove skladbe bodo vesele vse one slovenske rodovine, v katerih se nahajajo glasovir igrajoči članovi, kajti g. Parma je v prav mični in lehkii obliki sestavil venec iz znanih slovanskih napevov, kakeršnega še nismo imeli do zdaj. Pričenja se prijetni ta potpourri z motivom „Napeja“, za tem se vrste: „Domovina“ (napev dr. Benj. Ipavčev); „Sarafan“; „Veselja dom“; „Kje dom je moj“; „Brod nek' čuti udara“; „Mila lunica“; „Bratci veseli vsi“; „Po jezeru bliz Triglava“; „Husitska“; in končava s „Hej Slovani“.

Posebno tujcem, ki dohajajo v naše kraje in čujejo mile naše pesence, bode ugajal ta potpourri, ker vedno smo bili v zadregi, če nas je kdo povprašal, kje se dobivajo za glasovir sestavljeni slovenski napevi. Pa tudi zunanja oblika je jako elegantna in kaže nam na naslovni strani v čednem okviru lepo izdelano podobo našega prekrasnega Blejskega jezera. Želimo, da bi si od vseh strani naročali naši muzikalni krogi ta lepo sestavljeni potpourri in da bi bil podjetni gospod založnik J. Giontini kmalu primoran izdati drugi natis.

Vojteh Valenta.

Skladbe Avgusta Armina Lešana, c. kr. učitelja, porojenega dne 5. septembra 1847. v Kanalu na Goriškem, umršega v 30. dan maja 1879. l. v Gorici. Uredil Jan ko Lešan, učitelj v Lokvi. Založil urednik, tisk Blaznikovih naslednikov, cena 25 kr., po pošti 30 kr. — Avg. Arm. Lešanovi proizvodi kažejo, da je v skladatelji tičala še ona negotovost v porabi svojih mislij, katero navadno nabajamo pri vseh mladih skladateljih. Saj pa ni čudo, ako se mladenič, ki je vnet za glasbeno umetnost, v svoji mladeniški navdušenosti in fantaziji ne more še odločiti za ta ali oni sklad raznih v vzgled mu postavljenih glasbenikov.

Posebno našim avstrijskim slovenskim kompozitèrjem je v tem oziru težko stanje, ker so v višjih glasbenih zavodih nastavljeni ali našemu elementu tuji ali pa potujčeni učitelji. Nasledek temu je, da se učencem ponujajo in vcepljajo glasbovtori neslovenskih skladateljev, iz katerih se privadijo po teoretični in praktični vaji raznim klasičnim oblikam, katere jim imajo biti vodilo zlagajočim skladbe. Avgust Leban se je učil iz laških in nemških virov glasbe in iz teh si je hotel prirediti nekakšen sklad, ki bi se prilegel tudi slovanskemu značaju. Zaradi tega se opazuje pri večjih njegovih skladbah nestanovitnost in nezrelost in marsikatera lepa misel je zaradi te negotovosti izvedena — nepopolno. Hanslickova sodba o Lebanovih skladbah: „bei längerem Leben und Ueben hätte sein Talent wahrscheinlich auch zu Grösserem sich erhoben,“ je tedaj opravičena. — V zdaj izdani zbirki je najlepša skladba moški četverspev „V tihinoči“; pa tudi mešani zbor „Slovo od domovine“ je prav prijetna in za naše mala pevstva pripravna kompozicija. Moški zbori: „Na boj“; „Balkan, tužni velikan“; „Vse to“ in mešani zbor „Prevara“ mi niso všeč; in ko bi nadarjeni skladatelj še živel, gotovo bi jih bil predelal, predno so prišli v tisk. Gospodu Janku Lebanu pa gre vsa hvala, da se žrtvuje izdavajoč bratove skladbe in iz srca mu želimo, da poproda prav kmalu vse iztise, da ne trpi za svoj trud materialne škode. Vender bi svetovali gospodu izdajatelju, da bi priobčil samo one skladbe, katere imajo v istini muzikalno vrednost, nikakor pa tudi takih, katere je skladatelj zapustil še neizdelane načrte, ki so vsaj dan danes, ko je naša domača glasbena literatura že toliko napredovala, samo v kvar Avgusta Armina Lebana imenu.

Vojteh Valenta.

Slovenska cerkvena književnost. Nove bukve so prišle na svetlo pod imenom „Lurški majnik in molitvenik“. Obsezajo berila za „šmarnice“ in druge navadne molitve, kot: jutranjo in večerno molitev, sveto mašo, spovedne in obhajilne molitve, litanije vseh svetnikov in Matere Božje, sveti križev pot — Stanejo po pošti poslani: v polusnji 1 goldinar, vse v usnji brez zlate obreze 1 gld. 10 kr., z zlato obrezo 1 gld 30 kr. Če bi pa kdo rad imel knjigo še lepše vezano, dobi jo tudi lahko. — Bukve se dobivajo pri podpisnem in tudi po nekterih Ljubljanskih knjigarnah.

Franjo Marešič,
v Šentvidu nad Ljubljano.

Svoje naročnike, ki kupujejo tudi molitvene knjige, opozarjamo na te šmarnice osobito za tega delj, ker nam je Marešičev molitvenik bistra priča, da se je danes tudi v cerkvenih knjigah začela pisati lepa slovenščina. Kako grozovito so še do pred nekaj let trpinčili slovenski jezik nekateri gospodje, ki so nam prav po težaško spisovali, t. j. največ iz nemščine slabo prevajali molitvene knjige! Gospod Marešič je v tem oziru častna izjema in če mu tudi časih uide še kaka ukoreninjena hiba, n. pr. na 298. str. ne prešustvovaj nam. ne prešestvuuj, v obče mu je dikcija prijetna in jezik pravilen. Povsod se kaže, da se je g. Marešič v vzgled izvolil ukusne Francoze, a ne okornih Nemcev. Posebnega spomina se nam zdi vredno, kar g. pisatelj v predgovoru piše o pisanju tujih imen:

Po zgledu g. Stanislava (Cetje l. 1883, stran 39., opomnja) sem pisal pri francoskih besedah vse končne soglasnike, na primer: Šalèt, genit. Šalèta (Châlet); Subirúz, genit. Subirúza (Soubirous); Dozúz, genit. Dozúza (Dozous); Žakomét, genit. Žakométa (Jacomet); Kotréz, genit. Kotréza (Cauterets); Bordóz, gen. Bordóza (Bor-

deaux). Tako sem pisal iz sledečega razloga. Francozi sami izgovarjajo vse končne soglasnike, če se naslednja beseda začenja s samoglasnikom ali z nemim *h*; torej jih moramo tudi mi izgovarjati vsaj ondi, kjer je z njimi tesno zvezan kak samoglasnik, tedaj v genit. in ostalih sklonih; po takem bi bilo v genit.: Subiríza, Bordóza. V nomin. bi smeli ostati pri okršeni obliki: Subirí, Bordó; vendar ako smemo reči: Cicerón, Katón za lat. Cicero, Cato, smemo tudi reči Subiríz, Bordóz za franc. Subirí, Bordó; in to storiti je toliko pametneje, ker sicer bi bila precedika zmešnjara za navadne bralce, ko bi se soglasnik pisal v genit. in ostalih sklonih, v nomin. pa ne. (Tudi pri besedi *Paris* se pri nas končni soglasnik izgovarja v nom.: *Paríz*.)

Od tega pravila gledé končnega soglasnika sem odstopil pri nenaglašeni končnici *es*, ki sem jo pri vseh besedah izpuščal. Na primer: Lurd, genit. Lurda (*Lourdes*); Tár, genit. Tárba (*Tarbes*); Demár, genit. Demárja (*Desmares*). — Tako sem tudi pri nekterih besedah pustil končni *d*; na primer: Rulánd (*Rouland*) Fúld (*Fould*).

Nosne *e*, *a* in *o*, naj so pisani kakor koli v francoščini, pisal sem *en*, *an*, *on*, ali pred *b* in *p*: *em*, *am*, *om*; — tako je adjek. Mompeljérski iz besede *Montpellier*. — Kdor se vendar hoče spakovati nad francoskimi nosniki, slobodno mu.

Narodne biblioteke 3. zvezek je ravno kar prišel na svetlo; obseza tretje bukvice „Kranjske Čbelice“. Kdor še nima „Kranjske Čbelice“, preskrbi si jo zdaj lahko za male novce. Podpirajmo rodoljubno podjetje Krajčeve, katero nam obeta slovensko književnost pomnožiti še z marsikatero lepo knjigo!

V pariškem Salonu se prične 1. maja običajna razstava slik, ki vzbuja vsako leto največjo pozornost vseh umetniških krogov. Kakor se nam poroča iz Pariza, udeležilo se je bode (kakor navadno) lepo število slovanskih umetnikov in tudi naš slovenski slikar g. Jurij Šubic razstavi podobo z imenom „*Avant la chasse*“ (pred lovom). Predmet je vzet iz Normandije. Kmeti se pripravljajo na lov, a poprej pazljivo preiskuje svojo puško, stoječ v sobi pred odprtimi vrati, skozi katere se vlivajo solnčni žarki v sobo. — O zanimljivi tej razstavi nam je obljubljeno daljše poročilo za „Ljublj. Zvon“; danes le še toliko omenjamo, da je bila udeležitev ogromna: okoli deset tisoč slik je bilo oglašanih, a odbor je postopal jako rigorozno in vzprejel samo kacic 3000 števil, med katerimi bode pač prvič tudi umotvor slovenskega uma!

Jurčičev Tugomer v českem prevodu. Tugomer ni v vsakem obziru dovršena tragedija, a kljubu temu ima neocenljivo literarno vrednost in pokojni Josip Jurčič je rekel sam o neki priliki pisatelju teh vrstic, da je — čeravno ga ne smatra za najboljši spis svoj — nanj vendar ponosen. In res, ni ga v naši literaturi spisa, ki bi na čitatelja napravil tak globok vtis, ko Jurčičev Tugomer, v katerem se nam tako živo pred oči stavi nemška lokavost, neiskrenost in verolomnost. Ker je to poslednji večji pesniški spis iz peresa nenadomestljivega nam Jurčiča, mogel bi se imenovati njegovo „labodsko petje“, kajti v njem nam živo slika občutke svojega, v politični borbi za pravice slovenskega naroda in njegovega jezika ranjenega srca.

Našemu čitateljstvu dobro znani česki prelagatelj slovenskih del, g. Jos. Penížek, storil je tedaj gotovo veliko uslugo literaturi svojega naroda, da

jo je obogatil s prevodom Tugomera, ki je izšel v XI. zvezku zbirke „Slovanske divadlo“, katero izdaja v Jičinu L. a. d. Sehnal. Prevod, katerega je gospod pisatelj posvetil „spominu neutrudljivega borilca za slovanska prava, Josipa Jurčiča“, odlikuje se po gladkem jeziku, po svoji točnosti v primerjevanji z originalom in po pravilnosti oblike. Že v prevodu Preširnovih pesnij smo imeli priliko opazovati, kako ima gosp. J. Penížek po polnem v oblasti češki jezik in kako se skrbno ogiba vsake prisiljenosti in nenaravnosti, vsakega neudomačenega izraza, kakeršnih v čeških prevodih — osobito iz slovanskih literatur — sem ter tja kar mrgoli; a kako kljubu temu izvrstno tolmači original v besedah in obliki; pri prevodu Tugomera podal nam je o tem zopet sijajnih dokazov, tako, da mu moremo o njem le iz polnega srca čestitati.

Na konci knjige podaje g. J. Penížek kratko posnet životopis Jurčičev in oceno Tugomera in iz opomnje njegove posnemamo, da nas utegne razveseliti tudi s prevodom kacega beletrističnega spisa Jurčičevega, ako najde založnika. Prav iz srca želimo, da bi se to zgodilo.

Tugomer se dobiva v knjigarni dr. Grégra in Ferd. Dattla v Pragi po 65 kr. in vsacemu prijatelju slovanske književnosti toplo priporočamo, da si ga omisli.

I. H.

Vikentij V. Makušev †. Štirinajstega marcija je umrl nagloma še le 45letni Vikentij Makušev, redni profesor literatur slovanskih na vseničilišču v Varšavi. Pred dvajsetimi leti je končal izvrstno vseučiliške nauke v St. Peterburgu, kjer se je pod vodstvom N. J. Sreznevskega bavil posebno s slavistiko. Dolgo časa potem je živel na tujem, nekoliko kot diplomatični uradnik v Dobrovniku, nekoliko pa tudi kot preiskovalec arhivov italjskih z ozirom na zgodovino slovansko. L. 1871. je bil poklican na univerzo varšavsko. — Pisal je mnogo o zgodovini slovanskih književnostij, da, celo dijak je sestavil že knjigo o najstarejši zgodovini slovanski, posebno gledé notranjih razmer. Ko je bival v Dobrovniku, preiskoval je pridno tamkajšnje arhive in pisal razprave o dobrovniških pisateljih, o zadunavskih Slovanih, o razmerah Dobrovnika k Rusiji. Materijal, katerega je dolgo let zbiral v Italiji, začel je pozneje izdajati v *Monumenta historica Slavorum meridionalium*. Izšla sta teh spomenikov do zdaj dva dela. Svoje spise je prijavljal v „Varšavskih universitetških izveštijah“, v varšavskem „Rusk. filologič. Vestniku“ in v „Filologičeskikh zapiskah“ voroneških in po drugih zbornikih ruskih. Pisal je med drugim o starejšem slovstvu bolgarskem, o staropoljski in staročeski književnosti, o Poljski XVI. stoletja, o Slovencih in raznih drugih predmetih. Spisi, kateri spadajo bolj v jezikoslovno področje, so se mu navadno ponesrečili in se morajo le oprezno porabljati: mož je bil bolj zgodovinar nego jezikoslovec. Vender je ž njim ugrabila smrt pridnega delavca na obširnem in le malo gojenem polji slavistike. Š.

„Ljubljanski Zvon“

izhaja po 4 pole obsežen v veliki osmerki po jeden pot na mesec v zvezkih ter stoji: za vse leto 4 gld. 60 kr., za pol leta 2 gld. 30 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr.

Za vse neavstrijske dežele po 5 gld., za dijake po 4 gld. na leto.

Založniki: dr. I. Tavčar in drugovi. — Za uredništvo odgovoren: **Fr. Levce.**
Uredništvo: v Novih ulicah 5. — **Upravništvo:** na Marije Terezije cesti 5.

Tiska „Národna Tiskarna“ v Ljubljani.

U G A N K E.

V 3. št. je bilo IX., X., XI., XII., XIII. uganko pogoditi takó:

IX.

Lev—stik.

Levstik.

X.

Duhoven in oženjen človek;
7 sv. zakramentov.

XI.

Ančika.

„Mati, mati, oh pustite,
Naj kropit ga z vami grem;
Saj ne bodem se jokala,
Krila žalost bom ljudem!“

Ko na odru ga zagleda,
Kako bled in trd leži;
Plane nanj, se ga oklene —
Dvema že zvečer zvoní.

Boris Miran.

XII.

Valvazor

Ogrodi

Suklje

Nosorog

Jesenice

Aligator

Krivosès

Kajmakam

Loreto

Ariel

Iveršćak

Čaša

Vošnjak, Klaič, Rieger, Smolka.

XIII.

Past, pest, post, pust, pst!

XIV.

Demantje.

I.

a

a a a

a a b c c

č e e h i i i

i j j l l n n o o

o o o p p r r

s s s š t

t v v

z

II.

a

c c c c

č č e e e e

e e e e g i i

i k k k k l l n n

o o o o p p r r

r r s s s

t t v

v

Črke naj se med seboj zamenijo tako, da se bo čitalo 9 besed od leve proti desni, srednja, to je 5. beseda pa tudi od zgoraj navzdol. Besede naj imajo ta pomen: V I. demantu: 1. Soglasnik; 2. hudo; 3. žuželka; 4. peka; 5. Naša mati; 6. soba; 7. močvirna ptica; 8. del voza; 9. samoglasnik. — V II. demantu: 1. Soglasnik; 2. pridevnik, pomenjajoč barvo; 3. kuhinjska pesoda; 4. dežela v Evropi; 5. Metulj dnevnik; 6. del postelje; 7. ponavlja se vsak dan; 8. poslanec; 9. soglasnik.

